

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta sociálních studií

Katedra mediálních studií a žurnalistiky

Hystéria.sk a Kybéria.sk – sonda do virtuálnej komunity

Diplomová práce

Martin Beťko

Obor: Mediální studia a žurnalistika
magisterské (prezenční/kombinované) studium
Imatrikulační ročník: 2006
Vedoucí práce: **Mgr. David Kořínek**

Brno, 14. 5. 2008

Prehlásenie:

Prehlasujem, že bakalársku prácu na tému „Hystéria.sk a kybéria.sk – sonda do virtuálnej komunity“ som spracoval samostatne. Použitú literatúru a podkladové materiály uvádzam v priloženom zozname prameňov.

V Brne 26. 5. 2008

Martin Beňko

Pod'akovanie:

Rád by som na tomto mieste poďakoval Mgr. Davidovi Kořínkovi za vedomosti a čas, ktorý mi venoval a ktoré som mohol neskôr zúročiť v tejto práci.

Obsah	strana
<i>MOTTO:</i>	5
ÚVOD	6
ČLOVEK A TECHNOLOGIA	8
<i>Homo Technicus</i>	9
<i>Pokrok ako premenná</i>	11
<i>Postmoderná situácia</i>	12
<i>Relativizmus a pravda</i>	13
<i>Krajina 01</i>	13
<i>Nové médium</i>	15
HYSTÉRIA .SK	17
<i>Legenda Prvá: Pajkus</i>	18
<i>Počiatky</i>	19
<i>CzERT</i>	20
<i>Zrod</i>	22
<i>Sessions</i>	23
<i>Kauza Dastych</i>	28
<i>Hystéria dospieva</i>	29
KYBÉRIA .SK	33
<i>Legenda Druhá: Daniel</i>	34
<i>Hromi</i>	35
<i>Kybéria 0.1</i>	36
<i>Kybéria amalgám</i>	37
<i>Temporary Automous Zone</i>	38
<i>Legenda Tretia: Po strechách</i>	40
<i>Rast</i>	40
<i>Kauza NBÚ</i>	41
<i>Komunita verzus autorita</i>	46
<i>Legenda Štvrtá: Kovo</i>	47
<i>Simulakra</i>	50
<i>Kybéria dnes</i>	51
ZÁVER	56
ANOTÁCIA:	61
SUMMARY:	62
POUŽITÉ ZDROJE:	63
MENNÝ REGISTER	68
VECNÝ REGISTER	69

MOTTO:

Hovorte spolu; to je spôsob, ako sa stanete múdrejšími.

(Zabili spiace dievky – pôvodná severoamerická legenda)

Úvod

Vo svojej predchádzajúcej práci s názvom „Virtuálne komunity a ich elektronické korene“ som sa venoval problematike prvých virtuálnych spoločenstiev, ktorých vznik a rozvoj bol úzko naviazaný na vývoj a proliferáciu rodiacej sa digitálnej technológie v 50-tych, 60-tych a 70-tych rokoch minulého storočia. V centre môjho záujmu pritom stál vzťah ľudí k vtedy dostupnej technológii, ich subjektívne vnímanie nového média a spôsob, akým toto médium menilo ich realitu.

Pri svojom hľadaní som narazil na množstvo dobových materiálov, ktoré zahrňovali celú radu osobných výpovedí členov jednotlivých komunít. Zaujímavé bolo to, že sa v nich postupom času začali črtáť určité styčné body. Nová technológia, zdá sa, prebúdza v ľuďoch vášeň. Počítač a virtuálne univerzum v nich vyvolávalo fascináciu nie nepodobnú mystickému zážitku, ich popis súžitia so strojom zahrňoval slovné spojenia ako „medzná odtelesnená činnosť“¹ či „tvorba nových svetov“². Peter Samson, jeden z prvých hackerov, raz napísal, že interagovať so strojom bolo „ako hrať na hudobný nástroj: absurdne drahý hudobný nástroj, na ktorom ste mohli improvizovať, komponovať a ako beatnici na Harvardskom námestí míľu odtiaľ, kvíliť ako víla, čo veští smrť, v úplnej kreatívnej odovzdanosti.“³ Rovnako zaujímavé bolo i to, že hoci bola pôvodne technológia vyvinutá pre napĺňanie praktických a pragmatických cieľov (ako ostatne napovedá už i samotný názov „počítač“), spôsob využitia, ktorý pre ňu nakoniec našli samotní užívatelia, bol tejto pôvodnej predstave výrazne vzdialený. „Ľudia vkladali básne a z písmen vytvorené obrázky. Vkladali malé literárne diela a predávali a kupovali tie najpodivnejšie veci. Videl som, že to funguje ako istý druh verejného miesta, aké inde neexistovalo.“⁴ Spoločnosť si teda pre nové médium našla vlastné – spoločenské využitie. Technológia začala fungovať ako mediátor sociálnych vzťahov.

Pri tematike virtuálnych komunít som sa rozhodol zostať i naďalej. V tejto práci však presúvam ohnisko svojich výskumov – a to hneď dvakrát. Prvý posun sa uskutočňuje v rovine časovej - z 50-tych rokov do súčasnosti, druhý v rovine geografickej - z USA do miestnych končín - na Slovensko. Predpokladám, že bude

¹ Levy, Steven (2001): *Hackers: Heroes of the computer revolution*. New York, Penguin Books. s. 166.

² Spank magazine: *April, 2000 interview*, online dokument prístupný na <http://www.mud.co.uk/richard/int0400.htm> (16.5.2008)

³ Tamtiež, s. 32.

zaujímavé sledovať, akým spôsobom bude rovnaká technológia vplývať na ľudí v inej kultúrnej oblasti a inom historickom kontexte. V centre môjho záujmu sa bude i naďalej nachádzať vzťah človeka a nového média – tentokrát sa však na problematiku chcem pozrieť z trochu širšej perspektívy. Na ďalších stránkach by som chcel čitateľovi odhaliť určité zákonitosti vzniku a vývoja virtuálnej komunity, jej potenciál k vytváraniu pocitu blízkosti, stimulačný účinok na vývoj subkultúr ako i potenciál k širšej spoločenskej zmene.

Úvodom svojej práce sa pokúsím celú problematiku zarámovať krátkou esejou na tému „postavenie technológie v rámci ľudskej spoločnosti“, v nej uvedené argumenty chcem potom podporiť prípadovými štúdiami mapujúcimi historický vývoj dvoch významných slovenských virtuálnych komunít – Kybérie.sk a Hystérie.sk.⁵ Zaujímať ma pritom budú faktografické záznamy, ale i folklórne, mýtické a ideologické prvky, konštituujuce tú ktorú komunitu. Pre popis virtuálneho prostredia a spoločenstva som sa rozhodol zvoliť voľnejšiu beletristickú formu – tá by mi mala umožniť lepšie zachytiť podstatné črty komunity a ich *genius loci*. Účelom epickejšie pojatých Legend je ilustrovať subkultúrne prvky, ktoré sa vyvinuli vplyvom pôsobenia nového média.

Informácie, tvoriace kostru tejto práce, som počas svojich výskumov načerpal z odborných publikácií, dennej tlače, internetových zdrojov, ako aj osobných rozhovorov s členmi komunity, ktoré som uskutočnil v období marec - apríl 2008.

⁴ Felsenstein, Lee: *How Community Memory Came to Be, Part 1*, online dokument prístupný na <http://oldeee.see.ed.ac.uk/online/internaut/internaut-01/comm.html> (16.5.2008)

⁵ Podľa vyjadrenia zakladateľov oboch webov bol vývoj týchto komunít natoľko previazaný, že si ich netrúfam hodnotiť samostatne.

Človek a technológia

„Americká kultúra je technokultúrou – od zasadacej miestnosti až po spáľňu. Kamionisti a kyberpunkeri, rapoví hudobníci a koncertní pianisti, dokonca aj hipíci a Amišovia – tí všetci využívajú technológiu v rámci svojej kultúry, a to v takej miere, že sa kultúra a technológia stávajú od seba neodlučiteľné. Amišovia majú svoje kočiare a farmárske nástroje, hipíci svoje Volkswageny. Rapový DJ má svoje gramofónové plato, ktoré využíva celkom odlišne od DJ-a komerčného rádia, kyberpunker má zostavu počítač – modem, spôsob jej využitia sa zase celkom líši od spôsobu, akým ju užíva bežný úradník.“⁶ Slová amerického autora platia dnes ešte viac, než pred dvanástimi rokmi. A nielen pre americkú kultúru.

Celá západná kresťansko-antická oblasť je zaplavená technologickými inováciami najrozmanitejších funkcií a foriem. „Všetci hovoria niečo o vrcholiacej technickej revolúcii. Všetci hovoria o počítačoch, o internete, o kozme, o genetike, o psychológii. Showbiz prekypuje. A sny sa stávajú skutočnosťou, no my si to neuvedomujeme, pretože už máme ďalšie. Matrix prichádza, vzniká, rozvíja a rozpína sa. Začína obklopovať zem. Infraštruktúra. Systém. To. Mobilné telefóny, mobilné asistenty, diáre, handheldy, notebooky, pcmcia gsm modemy, GPRS, GPS, satelity, antény, siete. Sme napojení. Sme pripojení,⁷ píše sa v jednom lokálnom technologicky orientovanom e-zine z roku 2001. A je to dnes opäť ešte o čosi väčšia pravda, než tomu bolo pred siedmimi rokmi. A nielen na starom kontinente.

V dobe, keď zo striech najchudobnejších slumov vyrastajú satelitné antény a najposvätné tibetské texty sú uložené na CD-rome, môžeme smelo konštatovať:

Svetová kultúra je technokultúrou.

Každá nová technológia so sebou však prináša otázky. Otázky aplikovateľnosti a praktického využitia tej ktorej technológie sú nemenej dôležité než otázky jej morálneho kreditu a otázky etiky. Nad mračnom všetkých týchto otáznikov sa potom vznáša ešte jeden – ten veľký. Stojí na konci viet ako: Kam vedú technologické premeny? Nevzdáva nás vedecko-technická revolúcia našej skutočnej podstate? Kde končí človek a kde začína stroj? Pri hľadaní odpovedí na

⁶ Aronowitz, Stanley - Menser, Michael (1996): *On Cultural Studies, Science, and Technology*. In: *Technoscience and Cyberculture*. New York, Routledge. s. 10.

⁷ Intro. In: *Prielom #16*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/16/> (15.5.2008).

tieto otázky je potrebné podniknúť krátku cestu – cestu v čase. Dovolím si presunúť čitateľovu pozornosť o celé 2 milióny rokov späť.

Homo Technicus

Keď poputujeme stromom nášho rodokmeňa dozadu, dostaneme sa skrz otcov našich otcov postupne až k letopočtu 2 milióny rokov pred Kristom. Fauna i flóra je ešte o poznanie mladšia než dnes a Věstonická venuša je iba hlinou, po ktorej kráča súdobý pán planéty – človeku príbuzný *Australopithecus africanus*. Rod australopitekorodých, ktorého je reprezentantom, už má ale vrchol svojej slávy za sebou. Na scénu prichádza človek.

Druh	Žil v období	Výskyt	Charakteristika
Homo habilis	2,1 – 1,6 mil. r. p.n.l	východná Afrika	tvorca oldovanskej kultúry reprezentovanej jednoduchým sekáčom
Homo erectus	1,8 – 0,4 mil. r. p.n.l.	Afrika, Ázia, Európa	systematická výroba kamenných nástrojov: acheulská kultúra reprezentovaná pästným klinom. používanie ohňa, lovecké technológie
H. sapiens neandertalis	135 – 28 tisíc r. p.n.l.	východná Ázia	stredopaleolitická industria: mouserská kultúra
H. sapiens sapiens	200 tis. r. p.n.l. - súčasnosť	globálny	kamenná čepeľová industria ⁸

Vyššie uvedená tabuľka stručne zhrnuje vývoj nášho rodu. To, čo je na nej skutočne zaujímavé, je pravý stĺpec, v ktorom sú jednotlivé druhy rodu Homo bližšie charakterizované. Môžeme v nej vidieť, že sa jednotliví zástupcovia od seba líšia práve nástrojmi, ktoré boli schopní využívať. Medzi jednotlivými druhmi existujú samozrejme i veľké fyziologické rozdiely (napríklad obsah mozgovne či telesná konštitúcia), vývoj vedúci k týmto rozdielom však bol dielom evolúcie kontinuálny a teda ťažko zachytiteľný. Každý nový rod bol preto uznaný hodným svojho statusu až s vyvinutím novej rady nástrojov. Evolúcia človeka je tak antropológmi do značnej miery vnímaná práve optikou technologického vývoja. Na počiatku toho všetkého pritom stojí *Homo habilis* – človek zručný. Prívlastok „zručný“ je v tejto súvislosti skutočne príznačný a svedčí o ďalšom kľúčovom fakte: Rod *Homo* sa od rodu

⁸ tabuľka spracovaná podľa úvodného odseku kapitol 3, 4, 5 a 6 publikácie Soukup, Václav (2004): *Dějiny antropologie*. Praha, Karolinum.

Australopithecus odlišuje práve tým, že dokáže vyrábať a používať prvé nástroje. „V dejinách evolúcie ľudského druhu hrá (*Homo habilis*) významnú rolu ako potenciálny tvorca prvej kamennej industrie – oldovanskej kultúry reprezentovanej jednoduchým sekáčom.“⁹ V súvislosti s používaním prvých primitívnych nástrojov dochádza u človeka k opozícii palca a rozvoju jemných taktilných schopností, s nimi zase súvisí zvýšený rozvoj mozgovej kapacity.

Ak teda hľadáme moment, od ktorého sa celý ľudský príbeh odvíja, dostávame sa nutne k prvému hominidovi, ktorý sa zohýba k zemi pre kameň so zámerom použiť ho ako nástroj. To je ten kľúčový okamih, kedy sa výhybka evolúcie prehodila naším smerom, to je chvíľa, v ktorej sa rodí ľudstvo.

Dejiny ľudstva tak začínajú tam, kde začína technológia.

O dominantnom postavení technológie v ľudských dejinách svedčí i spôsob členenia dejín samotných. Periodizácia na dobu kamennú, dobu bronzovú, dobu železnú a ďalšie, kladie dôraz na súdobú používanú technológiu a celkom ponecháva stranou iné dôležité historické aspekty, akými sú napríklad významné premeny spoločenskej organizácie (v spomínaných obdobiach napríklad prechod matriarchátu na patriarchát či vznik prvých poľnohospodárskych spoločenstiev). Domnievam sa preto, že dejiny ľudskej kultúry a dejiny technológie sú tak výrazne previazané, že ich od seba nejde oddeliť, ba čo viac, že jeden bez druhého nedávajú zmysel.

Pri bližšom pohľade na samotnú definíciu technológie ako „nástroja vytvoreného, aby napĺňal ľudské potreby a ciele“ a Whitovu známu definíciu kultúry ako „exosomatického systému adaptácie ľudského druhu na prírodné prostredie“¹⁰ je dokonca možné samotnú kultúru chápať ako nástroj, aplikáciu určitej technológie určenej k prežitiu a ovládnutiu okolitého prostredia.

„Na človeku je ľudská jeho technológia,“¹¹

hovorí Peter Medawar, nositeľ Nobelovej ceny za fyziológiu alebo medicínu. Jeho slová v sebe obsahujú celé ľudské dobrodružstvo, sú zhusteným príbehom ľudskej evolúcie, vydávajú obraz neprehľadného množstva generácií, ktoré žili a dýchali

⁹ Soukup, Václav (2004): *Dějiny antropologie*. Praha, Karolinum. s. 181.

¹⁰ Budil, Ivo. T. (1995): *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha, Triton. s.15

¹¹ Medawar, Sir Peter B. (1973): *What's Human about Man is His Technology*. The Smithsonian 4. no 2.

myšlienkou pokroku a poznania. Od pästného klinu k nadzvukovej stíhačke vedie dlhá cesta. Cesta lemovaná míľnikmi veľkých spoločenských zmien.

Pokrok ako premenná

Myšlienka, že nová technológia môže viesť a spravidla aj vedie k významným premenám spoločnosti je stará ako ľudstvo samé. Už Sokrates vyjadroval svoje obavy z dopadu zavádzania písma slovami: „Ak sa ľudia naučia písať, vloží to do ich duší zabudlivosť. Upustia od cvičenia vlastnej pamäte a začnú sa spoliehať na to, čo je napísané – veci si už nebudú pamätať zo svojich spomienok, ale z externých záznamov.“¹² ¹³ Z moderných autorov myšlienku technológie ako nástroja spoločenskej zmeny rozpracoval napríklad teoretik médií Marshall McLuhan či Martin Heidegger. Ich optikou je možné vidieť zavádzanie kníhtlače ako jednu z podmienok cirkevnej reformácie a nástupu protestantizmu, industriálna revolúcia zase dáva vzniknúť modernému kapitalizmu, individualizmu a nacionalistickej ideológii.

O niečo menej vyhranený postoj k úlohe technológie vo vývoji spoločnosti zaujíma napríklad Manuel Castells, ktorý skôr než na nevyhnutnosť sociálnej zmeny poukazuje na potenciál technológie k takejto zmene. Tento „mäkký“ technodeterminizmus možno vyjadriť slovami:

„Nový prostriedok (nástroj, vynález) akurát otvára dvere. Nenúti však nikoho vstúpiť.“¹⁴

Podľa tejto školy teda môže implementácia rovnakej technológie viesť v rôznych podmienkach k rôznym výsledkom. Záleží na okolnostiach, na kultúre, na ideológii, v mene ktorej je nová technológia zavádzaná. Domnievam sa, že sa naša spoločnosť v súčasnosti nachádza na prahu ďalšej z veľkých premien, za katalyzátor tohto diania považujem nové informačné technológie a elektronické médiá. Než sa ale budem ďalej venovať ich charakteristike a možnému dopadu na spoločnosť, rád by som (s ohľadom na vyššie uvedené) najskôr aspoň stručne charakterizoval podmienky a dobu, do ktorej vstupujú.

¹² Parker, Jo E. (2001): *Socrates on Technology*. In: *LiberalArtsOnline Vol. 1, No. 3*, online dokument prístupný na http://liberalarts.wabash.edu/cila/home.cfm?news_id=1452 (15.5.2006).

¹³ Paradoxne sa nám tento výrok zachoval práve vďaka tomu, že ho jeho žiak Platón zaznamenal prostredníctvom technológie, proti ktorej sa vyjadruje.

¹⁴ Mackay, H. (2001): *Theories of the Information Society*. In: *Investigating the Information Society*. London, Routledge . s 29.

Postmoderná situácia

Štyridsiate roky minulého storočia boli pre ľudstvo šokom. Hrôzy globálneho konfliktu, zvrátená racionalita holokaustu, milióny ľudských obetí – to bola tiaž, pod ktorou by sa ľahko zrútila i omnoho masívnejšia konštrukcia než tá, ktorá tvorila základy čerstvo vystavanej modernity. Krehký idealizmus medzinárodných vzťahov, romantická viera vo vše objímajúci humanizmus a v emancipáciu ľudstva skrze vlastný rozum a vedu – nič z toho nemohlo prežiť hroznú skúšku ohňom, ktorá zatrasla samotnými základmi týchto myšlienok. Tieto veľké príbehy, veľké metanarácie začiatku 20. storočia, sa začali rúcať ako domčeky z kariet. Z ich trosiek sa zrodila postmoderna.

K vzniku postmoderného prúdu prispela svojou trochou i veda samotná. De Broglieho model duality častice a vlnenia, teória fraktálov B. Mandelbrota, dôkazy T.S. Kuhna o nepriamočiarom vývoji vedeckého poznania a existencii tzv. „vedeckých revolúcií“ - to je len niekoľko príkladov dobových vedeckých poznatkov, ktoré naznačujú, že skutočnosť nie je uchopiteľná z hľadiska jednoty, ale mnohosti.

K podobnému posunu dochádza i v oblasti sociológie a antropológie – koncept kultúrneho relativizmu znamená koniec europocentrizmu a jeho monopolu na racionálnu interpretáciu svetovej histórie a súčasnosti a začiatok otvorenejšieho pluralistického pohľadu na svet. Nové myslenie teda spočíva na princípe pluralizmu a skepsy voči „fundamentalizmu jedného rozumu, jednej viery, jednej pravdy, jedného dobra a jednej krásy.“¹⁵ Postmoderný jedinec si čoraz naliehavejšie uvedomuje všetky ďalšie možné interpretácie reality a je opatrný vo svojich súdoch a názoroch.

„Zjednodušene do krajnosti definujem postmodernu ako nedôverčivosť voči metanaráciám. Táto nedôverčivosť je bez pochyb produktom pokroku vo vedách: tento pokrok ju však zároveň už sám predpokladá. K zastaranosti metanaratívneho aparátu legitimizácie prispieva asi najvýraznejšie kríza metafyzickej filozofie a kríza univerzitnej inštitúcie, ktorá na nej bola v minulosti závislá. Naratívna funkcia stráca svoje funkory, svojho veľkého hrdinu, svoje veľké nástrahy, svoje veľké cesty a svoj veľký cieľ.“¹⁶

¹⁵ Blecha, Ivan (1995): *Filosofický slovník*. Olomouc, FIN. s. 142.

¹⁶ Lyotard, Jean F. (1992): *The postmodern condition : a report on knowledge*. Manchester, Manchester University Press. s. xxiv.

Postmoderná krajina sa tak stáva zemou neistou, zemou preferencie, zemou bez pevne stanovených pravidiel.

„Z filozofie sa tým stráca archimedovský bod, z ktorého sa európsky novovek domnieval, že je schopný pohnúť vesmírom.“¹⁷

Relativizmus a pravda

Pluralistické vnímanie sveta teda prinieslo mnohosť pohľadov na realitu, táto mnohoznačnosť vnímania musela následne nutne viesť k istej relativizácii tradičných hodnôt ako je morálka či pravda – prinajmenšom môžeme s istotou konštatovať, že tieto pojmy strácajú svoju aureolu nedotknuteľnosti a stávajú sa podozrivými ako čokoľvek iné, čo sa legitimuje z vlastnej podstaty. Richard Rorty tvrdí, že „je absurdná konkrétnejšia predstava, podľa ktorej slovník súčasnej vedy, morálky a pod. nejako privilegovane súvisí s realitou a je tak čímisi viac, než len ďalšou množinou opisov. Ak súhlasíme s naturalistami, že nový opis nie je „zmenou podstaty“, musíme sa vzápätí vzdať pojmu „podstaty“ vôbec.“¹⁸ Tento relativizmus však netreba nutne chápať v zmysle negatívnom: postmodernizmus nie je synonymom nihilizmu, postmoderna neodmieta existenciu zmyslu či pravdy, naopak: je otvorená pravdám najrôznejším. Pluralistický pohľad preto nevedie k devalvácii kultúry ale k jej obohateniu o ďalšie významy. Skepticizmus, ktorý nás pri stretnutiach s rôznymi interpretáciami reality sprevádza, má v tejto rovnici taktiež svoj význam: stráži, aby sa z pravdy nestala Pravda, absolútna a jediná prípustná skutočnosť. To by totiž znamenalo koniec hľadania a ďalšieho možného vývoja. „Vízia postmodernej filozofie je vnútorne hlboko pozitívna a zaväzujúca: [...] poskytuje možnosť vymaniť sa pamäťovým sklenutiam diferencií z tlaku monistických utópií, ktorých despotizmus môže žiť len zo zabúdania na zabúdanie.“¹⁹

Krajina 01

V tejto situácii, keď západná spoločnosť prechádza krízou filozofie a pokúša sa predefinovať svoje hodnoty smerom k väčšiemu pluralizmu a slobode, dochádza zároveň k zrodu novej technológie. Začiatkom roku 1944 uzrel na pôde Harvardskej univerzity svetlo sveta prvý programovateľný počítač Mark I z dielne IBM, neskôr ho nasleduje armádny ENIAC. Päťdesiate a šesťdesiate roky sa nesú v znamení

¹⁷ Blecha, Ivan (1995): *Filosofický slovník*. Olomouc, FIN. s. 142.

¹⁸ Rorty, Richard (2000): *Filozofia a zrkadlo prírody*. Bratislava, Kalligram. s. 304.

¹⁹ Blecha, Ivan (1995): *Filosofický slovník*. Olomouc, FIN. s. 142.

zdokonaľovania výpočtovej technológie, v sedemdesiatych sa rodí koncept osobného počítača, ktorý propaguje v tej dobe takmer neuveriteľnú predstavu, že by v budúcnosti mohol počítač patriť k bežnej výbave každej kancelárie či dokonca domácnosti. Nová technológia postupne získava na popularite, počítače nachádzajú uplatnenie v čoraz širšom okruhu ľudskej činnosti, vedú k zefektívneniu ekonomiky a postupne až k jej úplnej reštrukturalizácii. Nasledujúca tabuľka vyjadruje zmeny rozvrstvenia pracovnej sily v štyroch pilieroch amerického hospodárstva.

Rok	Informačný sektor	Poľnohospodársky sektor	Priemyselny sektor	Služby	Dohromady
1860	480 604	3 364 230	3 065 024	1 375 525	8 286 283
1870	601 018	5 884 971	4 006 789	2 028 438	12 521 216
1880	1 131 415	7 606 590	4 386 409	4 281 970	17 406 384
1890	2 821 500	8 464 500	6 393 883	5 074 149	22 754 032
1900	3 732 371	10 293 179	7 814 652	7 318 947	29 159 149
1910	5 930 193	12 377 785	14 447 382	7 044 592	39 799 952
1920	8 016 054	14 718 742	14 492 300	8 061 342	45 288 438
1930	12 508 959	10 415 623	18 023 113	10 109 284	51 056 979
1940	13 337 958	8 233 624	19 928 422	12 082 376	53 582 380
1950	28 478 317	6 883 446	22 154 285	10 990 378	57 844 087
1960	28 478 317	4 068 511	23 597 364	11 661 326	67 805 518
1970	37 167 513	2 466 883	22 925 095	17 511 639	80 071 130
1980	44 650 721	2 012 157	21 558 824	27 595 297	95 816 999

20

Uvedené dáta ilustrujú masívny rozsah tejto premeny – informatizácia spoločnosti už prestáva byť záležitosťou teoretických akademických diskusií a nadobúda čoraz konkrétnejšie obrysy. Informačná revolúcia, ako sa celý proces začína nazývať, nadobúda nové rozmery s objavom prvého modemu a zrodom prvých sietí. „Styčná plocha rezonančných intervalov, v ktorých „sa niečo deje“ zahrnuje vo všetkých štruktúrach, či už chemických, psychických alebo spoločenských, dotyk.“²¹ Modem tento dotyk umožňuje a vytvára tak priestor pre komunikáciu (čoby synonymum rezonancie). Skrz prepojené stroje je možné vymieňať informácie a ľudia túto možnosť s nadšením využívajú. Sieť sa stáva médiom.

²⁰ Mackay, Hugh (2001): *Theories of the Information Society. In: Investigating the Information Society.* London, Routledge . s 23.

²¹ McLuhan, Marshall H. (2000): *Zákony médií. In: Člověk, média a elektronická kultura.* Brno, Jota. s 369.

Nové médium

Toto médium má pritom celkom odlišné atribúty od médií predchádzajúcich. Keďže Sieť nemá vlastníka, nemá ani žiadnu centrálnu autoritu. Manuel Castells v tejto súvislosti hovorí o „rizomatických, decentralizovaných a antihierarchických vzťahoch, ktoré Sieť napomáha vytvárať.“²² Práva a možnosti každého z jej užívateľov sú v podstate identické: každý môže byť príjemcom, ale i producentom jej obsahu. Na rozdiel od predchádzajúcich masových médií, kde bolo privilégium produkcie obsahu udelené iba malej skupinke profesionálov, je kapacita nového média v podstate neobmedzená a môže zahŕňať najširšie spektrum kanálov prezentujúcich najrôznejšie názory a interpretácie bez reálnej možnosti ich cenzúry. V nových médiách, obzvlášť potom v Internete preto vidím ideálny nástroj cvičenia postmoderného myslenia s jeho dôrazom na pluralitu a mnohosť a s jeho nedôverou k hierarchickému usporiadaniu skutočnosti a vyšším pravdám. „Najzákladnejším spôsobom politického oslobodenia človeka je odpútanie sa od nekritickej príslušnosti k teoretickým či ideologickým schémam a vystavanie svojej každodennej praxe na základe vlastných skúseností s využitím všetkých informácií a analýz dostupných z veľkého množstva zdrojov.“²³

Niektorí teoretici tvrdia, že spoločenská zmena, ku ktorej v dôsledku procesu informatizácie spoločnosti dochádza, má ešte širšie dopady. Globálna dedina, koniec vzdialenosti, interkonektivita – to sú len niektoré z kľúčových pojmov tejto rétoriky. A skutočne: zákonitosti svetového diania v mnohom pripomínajú Motýlí efekt. Hospodárska kríza v USA sa odrazu týka aj Číny, výskyt BSE v Británii vzbudzuje nepokoj na Novom Zélande - zdá sa, že žiadny problém už viac nie je lokálneho významu. Všetko sa začína týkať všetkých. „...v postindustriálnej spoločnosti ľudia prestávajú byť ozubenými kolieskami v mechanizme výrobného kapitalizmu - majú čoraz väčší úžitok z profesionálneho dôrazu na človeka, ktorý vedie k „novému vedomiu“ a „komunálnej spoločnosti“.“²⁴ Nové vedomie je synonymom pocitu príslušnosti k celku, ku globálnej spoločnosti. „Zatiaľ čo ľudia doby alžbetínskej balansovali medzi stredovekou spoločnou skúsenosťou a moderným individualizmom, my ich model obraciame a čelíme elektrickej technológii, ktorá činí

²² Aronowitz, Stanley - Menser, Michael (1996): *On Cultural Studies, Science, and Technology*. In: *Technoscience and Cyberculture*. New York, Routledg. s. 14.

²³ Castells, Manuel (1998): *End of Millennium, The Information Age: Economy, Society and Culture*, Vol. III. Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell. s. 358-9.

z individualizmu zdanlivo zastaranú záležitosť a zo vzájomnej spoločenskej závislosti povinnosť.“²⁵ Nové médiá teda majú potenciál k vytváraniu pocitu blízkosti bez ohľadu na fyzickú vzdialenosť, teda i tam, kde by to v minulosti nebolo možné.

Pevne verím, že tieto dve predispozície nového média – potenciál k vytváraniu blízkosti a dôraz na názorovú pestrosť a pluralitu – sú skrz naskrz pozitívne a že obohatia človeka i ľudskú spoločnosť o nové rozmery a hĺbky. Vyjadrené myšlienkou Antoine de Saint-Exupéryho.:

„Tak ako básnik či sochár, keď sprvu pracoval na básni alebo na kameni s voľnosťou, v ktorej sa strácal, pretože mohol svojej tvári ľubovoľne vtlačiť úsmev či plač, skloniť ju napravo alebo naľavo, a nebol schopný sa v tej slobode uskutočniť.

Príde však chvíľa, ryba sa zahryzne a prút začne klásť odpor. Príde chvíľa, a ty nevyslovíš, čo by si rád povedal, lebo je tu i iné slovo, ktoré chceš zachovať, ktoré chceš tiež vysloviť, a tieto dve pravdy ti začnú klásť odpor. A začneš škrtat' alebo z hliny vytvárať úsmev, ktorý ti náhle vzdoruje.

Nezvolíš jedno či druhé, ako by tomu chcela slovná logika, ale budeš hľadať klenbový svorník svojich rozporných právd, lebo nič sa nesmie stratiť - a náhle pocítiš, že báseň vzniká, alebo že z hliny už čoskoro vyvstane tvar.

Lebo si konečne obklopený milovanými nepriateľmi.“²⁶

²⁴ Mackay, Hugh (2001): *Theories of the Information Society. In: Investigating the Information Society.* London, Routledge . s 28.

²⁵ McLuhan, Marshall H. (2000): *Gutenbergova galaxie. In: Človek, média a elektronická kultura.* Brno, Jota. s. 105

H Y S T É R I A . S K

²⁶Exupéry, Antoine de S. (1984): *Citadela*. Praha, Vyšehrad. s. 110.

Legenda Prvá: Pajkus

Vážený pane,

firemné stránky, ktoré sú umiestnené na Vašom #0#&!##²⁷ serveri opäť nefungujú. Prosíme Vás o urýchlené riešenie problému.

S pozdravom

XXX XXX

Marketing Assistant

Administrátor majúci v ten večer službu sa trochu podivil. Tohto klienta poznal už dlhšiu dobu – bol to ten typ, ktorý by zachoval etiketu aj keby mu horel celý dom. Aspoň si to doteraz myslel. Ale čo, každý môže mať zlý deň.

Chvíľu čosi navyknutým pohybom ťukal do klávesnice, prekontroloval pár údajov a dal sa do písania odpovedi.

Dobrý deň,

práve som to kontroloval, náš #0#&!## server funguje bez problémov. Ste si istý, že chyba nie je u vás? Odporúčam obrátiť sa na IT oddelenie vašej #0#&!## firmy.

Ostávam s pozdravom

YYY YYYY

Takto nejako či podobne mohol vyzerat' jeho e-mail po tom, čo bol doručený do schránky adresáta. Jeho znenie by pravdepodobne prekvapilo aj samotného autora.

„Roky strávené na internete vo mne vytvorili vzťah k uletenému, vulgárnemu, čiernemu humoru útočiacemu na zaslepenú dôveru ľudí voči výpočtovej technike.“ vysvetľuje Pajkus, zakladateľ serveru hystéria.sk. „To čo povie počítač je vždy pravda. Počítač sa nikdy nemýli. Práve to sme s obľubou využívali. Bola to istá forma zábavy. Pri behaní po strojoch sme narazili na mailový server a pomocou jednoduchého programu sme ho upravili tak, že za určité slovo – napríklad privlastňovacie zámeno – automaticky umiestnil dopredu zadefinovaný výraz – ideálne vulgarizmus. Samozrejme, bolo treba zachovať určitú dávku citu, nastaviť

²⁷ Sériu náhodných znakov nech si čitateľ nahradí ľubovoľným vulgarizmom vo forme adjektíva.

system tak, aby to primoc nebilo do očí. Potom ostávalo už len sledovať výmenu mailov. Obzvlášť pri vnútrofirnej komunikácii – napríklad zamestnanca so šéfom - to bývala celkom dobrá zábava.“ A tak stroj opäť raz zohral zaujímavú úlohu mediátora medziľudských vzťahov. A ako čas plynul, pribúdalo i vulgarizmov. A niektoré už možno ani neboli dielom programu.

Počiatky

Vyššie popísaný príbeh sa mohol odohrať niekedy na zlomku minulého storočia, koordináty N48°08, E17°06 – miesto: Slovensko. Za koreňmi Hystérie sa však musíme vydať ešte o pár rokov dopredu a pár tisíc kilometrov západnejšie. Všetko sa totiž začalo v Texase.

Je to práve Texas, kam v prvej polovici 90-tych rokov prilieta Pajkus, aby strávil najbližších pár semestrov na miestnej univerzite²⁸. Píše sa rok 1993 a na Slovensku je v tej dobe na Internet pripojený akurát Zvolen a Banská Bystrica, v tesnom závese za nimi sa potom pridáva Bratislava.²⁹ To však Pajkusa trápi len málo, sám sa totiž ocitol priamo v centre technologického diania. V Spojených štátoch v tej dobe práve vrcholí zúriaca informačná revolúcia. „V Texase som sa prvý krát dostal k Internetu - ten bol v tej dobe hlavne o Unixe, Linux ešte iba začínal. Tu som sa vlastne začal prvýkrát intenzívnejšie motať okolo počítačov a technologických vecí. V knižnici som si vždy našiel nejakú knihu o Internete, protokoloch a podobných veciach a hľadal som, čo z toho by som mohol použiť, pátral som po chybách a slabých miestach. Kúpil som si domov modem a zaplatil dve linky – jednu, aby som mohol závisláčiť a druhú, aby som si mohol objednávať pizzu a nemusel sa zakaždým odpájať,“ hovorí zakladateľ hystérie. „V Texase boli aj celkom šikovní chalani, ktorí mali zaujímavé nápady – crackery³⁰, ktorými som sa inšpiroval a ktoré som sa potom snažil preniesť do slovenského prostredia. Sťahoval som celé vydania SMEčka³¹, vyberal z nich slová a vytváral tak akúsi databázu.“

Aj slovenské prostredie sa pomaličky menilo. K sieti sa pripájalo čoraz viac miest a Internet sa stával zo dňa na deň populárnejší. Domáce pripojenie bolo stále veľmi drahé, rýchlosť prenosu beznádejne pomalá, veľkým problémom bol aj zastaraný hardware. Jediný, kto sa nemohol sťažovať, boli administrátori na školách.

²⁸ University of Texas, Austin

²⁹ Kľúčovou postavou prvých dní slovenského Internetu bol Tibor Weis (združenie SANET), ktorý stál pri zrode prvej internetovej linky Praha – Banská Bystrica.

³⁰ Programy určené na lámanie hesiel.

Prístup na internet mali takmer neobmedzený, spravidla si k tomu na zverených strojoch vymedzovali rozsiahle užívateľské účty s množstvom priestoru. V kontraste k nim stáli bežní študenti a iní užívatelia, ktorých možnosť pripojenia sa limitovala „podľa rozvrhu“ s presnosťou na minúty a ktorých účty boli len smiešnymi zlomkami tých správcovkých. „Vznikalo tak isté napätie, študenti sa snažili administrátorov zosmiešňovať, hľadali možnosti, ako im skomplikovať prácu. Aj my. Nemali sme vtedy nič lepšie na práci, než hľadať chyby v ich robote. Tie sme samozrejme po chvíli vždy našli a využili – cítili sme sa potom vždy senzačne, keď sme mohli zmeniť niečo na ich mašine, či prekopať ich stránku. Boli doby, keď sme sa bavili tým, že sme ľuďom na školských počítačoch zmenili stránku so vstupným loginom a heslom. Miesto toho sme tam dali text: „Vitajte v novej generácii Unixu, otvárame pre vás nové dimenzie, stačí si vybrať z menu.“ V tom menu boli (plne funkčné!) voľby ako: vymazať harddisk, prečítať si poštu administrátora, prečítať si poštu profesorov a tak. Potom sme sledovali, ako na to ľudia reagujú. Mali sme tam skriptík, ktorý nám hlásil, kto si čo zvolil. Bol to taký psychotest, čo ľudia urobia, keď dostanú do ruky možnosť urobiť niečo, k čomu by sa ináč nedostali. Deväťdesiat percent ľudí dalo proste EXIT, zvyšných desať percent sa väčšinou pripojilo na systém ako „root“.³²

Hoci v Texase, behal Pajkus po slovenských strojoch.

„Bol som pritom stále v kontakte s chalanmi na Slovensku, predsa len tu už existovala aká taká BBSková³³ scéna, na ktorú som mal prístup a na ktorej som neskôr získal aj určitú popularitu – predsa len: keď ste povedali, že voláte z Texasu, všetci už tušili, že to nebude na váš účet,“ spomína Pajkus. „Tu som sa potom stretol aj s ďalšími dvoma hackermi – jedným Rakúšanom a jedným Čechom, s ktorými sme neskôr založili CzERT.“

CzERT

„V našich končinách sa o hackeroch začalo hovoriť predovšetkým v súvislosti s aktivitou hackerskej skupiny, ktorá si hovorila CzERT. Títo hackeri začali v Čechách a na Slovensku meniť obsahy internetových stránok, a naštartovali tak

³¹ Denník SME, od roku 1994 vychádza aj v online verzii.

³² Adamovič, Ivan (1997): Hackeři jsou svyně! (czert). *Živel*, č. 8, s. 64.

³³ BBS – Bulletin Board System – jednoduchá forma diskusného fóra, kde sa všetci prihlásení účastníci vyjadrujú k zadanej téme. Prvé BBSky boli predchodcami Internetu s ktorým neskôr spravidla aj splynuli.

proces, ktorý pokračuje i v súčasnosti,³⁴ píše Jan Janda v knihe Po stopách česko-slovenských Hackerů.“

„Internet bol vtedy ešte mladý, nebolo v ňom toľko peňazí, weby boli skôr statické a o bezpečnosti sa nevedelo mnoho,“ vysvetľuje Pajkus. „Stránky boli väčšinou umiestnené u providerov a tam sme sa podostávali všelijako, ani nie veľmi ťažko.“

K vzácnym trofejám skupiny z tej doby patrila napríklad web denníka SME (www.sme.sk), web Tlačovej agentúry SR (www.tasr.sk), stránky Hollywood Classic Entertainment (www.hce.cz), webová prezentácia Ministerstva obrany českej republiky (www.army.cz) či spravodajský server Polície ČR (www.dolphin.cz/policie/).³⁵

Typický hack spočíval v tom, že sa vyhľadal zraniteľný server, prelomila sa obrana a potom, čo sa zálohovala pôvodná podoba stránok, sa ich obsah mierne pozmenil. Na stránkach spravodajstva Polície ČR ste tak po úpravách mohli sledovať zaujímavú animáciu: z okraja obrazovky si to smerom k logu polície veselo vykračoval malý panáčik – keď dosiahol svoj cieľ, naplnil svoje temné poslanie - rozkročil sa a začal na logo močiť.

„Podobne ako prví hackeri – študenti na MIT, ktorí poprepájali drôty na výťahu tak, že vás doviezol vždy na iné poschodie, než aké ste zvolili, sme i my chápali hackovanie hlavne ako humor, nejaký žart, ktorý vyžaduje i určitú technologickú znalosť vecí,“ hovorí Pajkus. „Keď sme hackovali mašinu, behom niekoľkých minút sme všetko preinštalovali, aby sme boli neviditeľní. U mňa to vyvrcholilo asi okolo roku 95, keď som sa touto činnosťou denne bavil hodiny. Ku koncu to už bol taký kombajn – urobiť za deň pätnásť, dvadsať mašín.“³⁶

Toto všetko sa dialo z texaskej pôdy za pomoci nástrojov, ktoré si chlapci, (hoc často inšpirovaní programami iných) v princípe napísali sami. Pajkus mal okrem iného aj vlastnú stránku, kde boli tieto výtvary vystavené a voľné na stiahnutie. „Keď som sa v roku 97 vrátil na Slovensko, chcel som vytvoriť obdobnú stránku, kam by som mohol umiestniť programy a utility. Tak vlastne vznikla Hysteria.“

³⁴ Janda, Jan (2003): *Po stopách česko-slovenských Hackerů*, online dokument prístupný na <http://www.sweb.cz/neknihy/hackeri.zip> (16.5.2008).

³⁵ Slatem, Steven (1999): Description of CzERT Web hacks - Czech Republic. *Business Intelligence Report - Czech republic edition*, online dokument prístupný na <http://hysteria.sk/folklor/19990208-z8km.pdf> (16.5.2008).

³⁶ Adamovič, Ivan (1997): Hackeri jsou svyně! (czert). *Živel*, č. 8, s. 64.

Zrod

Hystéria je ekvivalent telefónnej búdky. Je to komunikačné médium pre ľudí, ktorí sa chcú baviť o veciach, ktoré sú z nejakých dôvodov mimo socio-právneho štandardu krajiny v ktorej žijeme. Sme toho názoru, že každý človek má právo vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky akéhokoľvek druhu. Nesúhlasíme s tým, aby vláda kontrolovala alebo obmedzovala prístup k informáciám s výnimkou veľmi úzko vybraných kategórii.

Hystéria je útočisko pre tých, ktorí chápu, že udržať si rozumnú úroveň anonymity a súkromia na internete je čoraz ťažšie. Poskytovatelia internetových služieb rutinne odovzdávajú polícii informácie o užívateľoch typu kto/kedy bol na konkrétnej IP adrese, z akého domáceho čísla sa pripájal na internet, atď. Robia to aj freemailové služby, ktoré logujú, odkiaľ si čítate poštu a bežne tieto informácie odovzdávajú štátnym orgánom.

Pre ľudí, ktorí chcú vziať kontrolu nad svojim súkromím do svojich vlastných rúk a nedôverujú firemnej pošte, serverom, isp, atď. ponúka Hysterka balík služieb, ktoré umožnia plne anonymnú komunikáciu s ostatnými užívateľmi Hysterky a celým internetom.

Hystéria je aj o alternatívnom pohľade na informačné technológie, jednak čo sa týka technomatickej stránky veci (ako všetko funguje a ako by prípadne nemuselo), a tiež čo sa týka úlohy informačných technológií v našej spoločnosti.³⁷

Takto charakterizuje Hystériu jeden z jej užívateľov – Daniel v roku 2004. V roku 1997 je však „hysterka“ stále len statický web s rozsiahlym archívom hackerských utilít. Zanedlho sa však v Pajkusovej hlave rodí nápad na vydávanie elektronického časopisu.

E-zine má názov *Prielom* a prvé číslo vychádza už začiatkom roka 1998.³⁸ Od počiatku do konca svojej existencie má vcelku jednotný formát aj obsahovú stránku. Môžete sa v ňom dočítať o novinkách z prostredia domáceho i svetového počítačového undergroundu, o nových bezpečnostných dierach a možných

³⁷ Hromada, Daniel (2004): *About hysteria*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/569413> (16.5.2008).

spôsoboch ich využitia, príležitostne tu vychádzajú aj malé literárne dielka samotných užívateľov hystérie, ako i preklady zahraničnej literatúry, či už beletrie (napr. *Vojna elektronických gangov* Michelle Stallovej a Joshua Quittnera) alebo odborných textov (napr. *Ďalšia miliarda* od Nicholasa Negroponteho). Príležitostne tu nájdete aj jednoduché recepty na výrobu výbušnín.

„Chcel by som, aby Prielom prinášal správy o tej časti internetu, ktorú nepokrývajú už existujúce elektronické časopisy. Pre začiatok plánujem prinášať nejaké správičky o computer undergrounde (pokiaľ také niečo existuje), hackeroch, bezpečnosti počítačových sietí a tak... Chceme sa vyvarovať zbytočných omáčok a radšej podávať polosurové informácie zozbierané z rôznych kútikov internetu bez zbytočných komentárov... Plánujem spraviť nejaké preklady zahraničných zdrojov,“³⁹ vymedzuje zameranie časopisu jeho nový redaktor a zatiaľ aj jediný prispievateľ Pajkus. To sa však čoskoro zmení. Časopis – občasník – získava slušnú popularitu, okolo webu sa začína motať čoraz viac ľudí s podobným zázemím v počítačoch a virtuálnych sieťach. K obľube serveru prispieva i možnosť zakúpiť si na ňom celkom anonymne unixové konto. Ľudia, ktorých web združuje, sa však stále medzi sebou nepoznajú. Vzniká potreba vytvoriť nejaký komunikačný priestor. Ešte toho roku teda vychádza v marcovom čísle Prielomu zaujímavá správa: „Štvrté číslo Prielomu prináša novinku. Na konci každého článku môžeš kliknúť na diskusný board, kde môžeš napísať otázku, poznámku či pripomienku k danému článku. Autori článkov budú tieto boardy sledovať a odpovedať na prípadné podnety, tým vznikne nová komunikačná dimenzia tohto e-zinu a samotný článok v Prielome bude slúžiť ako podklad k ďalším diskusiám na danú tému.“⁴⁰ Novinka sa rýchlo ujíma, boardy sa plnia príspevkami a čoskoro už žijú svojim vlastným – na časopise nezávislým životom.

Ľudia sa spolu bavia, došlo k dotyku, rezonancia je iba otázkou času.

Sessions

Od istého momentu začala Hysteria žiť svojimi užívateľmi. Virtuálny kontakt už ľuďom nestačil, každoročne sa preto začali organizovať stretávky. „Pamätám si, že sme mali napríklad prenajatú lúku v kempingu v Piešťanoch, mali sme tam stany

³⁸ Všetky čísla Prielomu sú stále voľne stiahnuteľné na adrese <http://www.hysteria.sk/prielom/>.

³⁹ Píkus, Miro (1998): Intro. *Prielom #1*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/1/> (15.5.2008).

a medzi nimi drôty, boli sme zosieťovaní," spomína Pjakus. V Prielome dokonca vyšla reportáž z jedného z prvých stretnutí, tentokrát ešte pod názvom CzERT Session. Keďže ponúka zaujímavý vhľad do vnútra komunity, uvádzam ju na tomto mieste v plnom znení:

Reportáž z cZert session

Okolo CzERT SESSION bolo na českom a slovenskom internete celkom živo. Na webe sa válali veľké reklamné bannery, oznamujúce, že zraz je 17. januára o 18. hodine pri Václavovi na Václaváku v Prahe.

Keď som prišiel ku koňovi, upútala ma na prvý pohľad skupina výstredne (kyberpunkovo) oblečených ľudí. Občas k nim niekto im podobný prišiel, podali si zvláštnym spôsobom ruky a debatovali v akomsi subkultúrnom slangu. Mali všetci strašne divné topánky. Boli medzi nimi aj typy, čo vyzerali presne ako zadržaní hackeri z novín, dlhé vlasy, brada, divoké oči, oblečení v čiernom. Pravá subkultúra. Prichádzali medzi nich ďalší a ďalší a mňa len udivovalo, že je medzi nimi celkom veľké percento žien. Hackerky? Asi ťažko, ale prečo by hacker nemohol vziať na session - spoločenskú udalosť počítačového undergroundu - svoju priateľku? Skupinka sa stále rozrastala a ja, sediac na lavičke, pozoroval som jedným okom ich a druhým pár !NENAPADNÝCH! fotografov a kameramanov, ktorí sa, LEN TAK prechádzali okolo, foťáky otvorené, prsty na spúšti, červené svetielka kamier svietili do stále hustnúcej tmy.

Pár príslušníkov tejto zvláštnej subkultúry sa občas odtrhne a odíde kamsi -- napred. Obávam sa, že vyzerám málo výstredne. O kus ďalej stojí skupinka niekoľkých úplne NORMÁLNYCH ľudí, čo keď TO sú ONI? Posúvam sa medzi obe skupinky. Zo skupinky CYBERPUNKEROV sa ozýva slovko INFORMACE, ktosi z NORMÁLU povedal IMEJL. To ale nič neznamená, mejl predsa používa každý.

Meno PAJKUS, ktoré započujem od NORMÁLU, ma presvedčilo. Hackeri nevyzerajú ako HACKERI, čo ich poznáte z filmov, nerozoznate ich od Tomáša Stuchlíka z vašej triedy. Nebavia sa ani moc o počítačoch. Kyberkultúra, vybásnená Gibsonom a Sterlingom, ako by sa ich netýkala.

Prichádza Pajkus.

Grupa sa vydáva po ceste dolu po Václaváku. Autá sa vyhýbajú skupine asi dvadsiatich najväčších hackerov z Čiech a zo Slovenska. Pýtam sa Pajka práve na kyberkultúru. "Jediné, čo sa ma z kyberkultúry týka, je iRC. Večer sadnem k počítaču, pokecám s kamarátmi a potom niekedy behám po nejakých tých mašinách."

⁴⁰ Píkus, Miro (1998): Intro. *Prielom #4*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/4/>

Hackeri dorazia "na miesto" - do reštaurácie Ve Zlaté, ktorá neskôr vstúpila do dejín polície.

"Miro, bude pristavený autobus do Bartolomejskej?" vtipkuje ktosi.

"No jasné, pôvodne sme to chceli urobiť v tej kaviarne priamo naproti prezídiu, aby sme si iba popošli..."

Nad večerou sa hackeri, do tejto chvíle svorne mlčiaci konečne rozhovoria, diskusia sa celkom slušne rozbieha. Keby dlhý stôl obsadený košatým rodinným klanom obhliadol niekto nezasvätený, tipol by si, že si proste pár študentíkov zašlo na večeru a vcelku dobre sa bavila. Oblúbená farba hackerov je čierna a väčšinou to aj sedí (len Pajkus má bielu košeľu).

Pajkus ma teraz firmu, ktorá sa stará o bezpečnosť počítačových sietí. Ako hacker vie, kde sú v systéme medzery, ale pozná aj postupy na ich zatmelenie. Je schopný zaručiť maximálnu bezpečnosť, simulovať hackerské útoky... Nie je to "nemorálne", používať vedomosti získané akýmsi ŠKODENÍM k nejakému obdobnému prospechu?

"Prečo?" smeje sa, "hackeri budú vždycky napred pred adminami. Admin iba žmúri za serverom a keď občas niekto zaútočí, upchá sem tam nejakú dieru. Ale keď ja behám po mašinách, môžem na jeho stroj útočiť celé týždne, skúmať ho a hľadať medzierku, vždycky som ako hacker napred."

"Má informácie," doplňuje ho Ook, "tak ich použije."

Pajkus, Ook a MiRaGe sa mi snažia vysvetliť, že hacking, tak ako ho robia CzERTi nie je nič zlého.

Stále ma desí to, že hacker, ktorý profesionálne zabezpečuje siete, si môže niekde nechať medzierku, backdoor.

"CzERT, ten folklór okolo toho a všetko to ostatné -- to bola iba študentská prča. Recesia, tak ako to študenti robievajú. Nikdy nemiešam CzERT a biznis dohromady."

Z Ooka sa vyklul filozof medzi hackermi. Hovorí v dlhých, úhľadne skladaných vetách, kludne, snaží sa mi vysvetliť filozofiu toho, čo je pre ostatných zločin.

V dnešnej dobe môže hackovať ktokoľvek. K dispozícii sú príručky pre začiatok aj pokročilých, hackerské utility, popisy dier (bugov)... CzERTi na svojich stránkach ponúkajú utility, s ktorými už musíte vedieť pracovať. Klince, drevo, železné súčasti a tetivu, z ktorých si kušu síce postavíte, ale musíte to vedieť.

"Pokiaľ niekto zverejní popis bugu, je to jedna vec. Keď niekto zverejní bug a spôsob, ako ho zneužiť, je to vec druhá. A keď niekto zverejní utilitu, ktorú stačí iba skompilovať a zhadzuješ mašiny, je to tiež niečo iného. Sú k dispozícii programy, ktoré akurát skompiluješ a už

to padá. TO ma desí. A TO mi príde nemorálne, keď niekto zverejňuje takéto veci. Predstav si trinástročného pubertáka, ktorý si hovorí hacker..."

"Počkaj," prerušuje ho Pajkus, "trinásť sa mi zdá dosť málo..."

"Hej, pár takých som videl," nenecháva sa vyviesť z rovnováhy, "vieš, aký si príde silný? Je boss, stiahne si nejakého Nuka a zhodí mašinu."

"No vlastne iba zresetuje..."

"Hej, ale keď to nabootuje, zhodí to znova."

"WinNuke je najhorší," dodáva MiRaGe, "je to normálny windowsový Drag-n-Drop, Každý, kto vie, čo to je myš, s tým vie zachádzať..."

Začínam zdieľať ich obavy. "Je možné zhodiť trebárs celú doménu?" pýtam sa.

"Ne, routery sú stále ešte dobre chránené. Ale tak pred rokom, keď sa objavil jeden nový bug, to možné bolo. Zakomplexovaný puberták mohol zhodiť kľudne celý český internet."

"A čo technické riešenia. Ako je ťažké hackovať?"

"My CzERTi sme vlastne mali celkom šťastie," prezradzuje Pajkus, "že sme objavili jeden celkom neznámy bug, inak tie útoky boli na vcelku nízkej technickej úrovni."

Rutina. Na hacknutý server (tak dva až tri denne) sa umiestni presmerovávač paketov (redirector). Príkazy, ktoré hackeri používajú, sú zdanlivo odosielané z tohto stroja.

"Cez dva tri redirektory ma nemá nikto šancu vystopovať," začína sa chváliť Pajko.

"Ale má," krúti hlavou Ook.

"Hej, ale musel by byť rovnako dobrý ako ja. Alebo lepší," usmeje sa.

"Lenže u nás nie je nikto, kto by ťa sledoval. Raz som niečo hackol a asi za týždeň mi prišiel mejl s takým smiešnym obsahom ako HA, HA, DOSTAL SOM ŤA! !!!BOOOOM!!!, PRASKLO TO - a podobne. Ten správca, miesto aby si to opravil, ma týždeň hľadal na webe. A pritom o anonymitu nijak moc nedbám."

Na radu prichádzajú historky o návštevách agentov FBI na CVUT a univerzite v Bratislave -- študenti sa občas pokúšajú prebúrať do amerických vládnych počítačov.

Dostávame sa teda k otázke bezpečnosti hackovania pre samotného hackera.

"Nebojíš sa, že nejaký našťvaný správca po tebe bude pátrať a nájde ťa?"

"Nájde, prečo by nenašiel. Ale nič sa nestane. Čo by mi urobil? Šiel by za mnou až na Slovensko? To by sa mu ani nevyplatilo. To ako, že by na mňa poslal nejaké korby, aby mi dali nakladačku? Prečo? Snažím sa neškodiť. Väčšinou nejaká zmena stránok ešte urobí tomu serveru reklamu."

Vycitujem na jednej strane akúsi symbiózu medzi správcami serverov a hackerov a na strane druhej aj neľútostný boj. Dost' často je hacker admin a dobrý admin je niekedy hacker. Ale nejde niekedy súboj až na ostrie noža?

"Slovensko je predsa len na východe, bližšie Ukrajine. My si na takéto veci najímame ukrajinských robotníkov," hovorí s úsmevom na tvári, ale odrazu zvažnie.

"Raz som naháňal jedného hackera..."

"Hacker naháňal hackera?"

"Áno, hľadal som takého darebáka, zhodil istý miestny uzol jedného poskytovateľa a týždeň tam potom nešlo spojenie. Provider bol pekne našťvaný. Našiel som ho a tam sa to riešilo nejakou takouto cestou. Ale o to som sa už moc nezaujímal."

"Radšej," ozýva sa po jeho lavici. Prikyvuje.

Týpkovia, čo vyzerali, že niekde na webe zahliadli banner, čakali, že budú čoby nováčikovia nadšene prijatí a zasvätení do všetkých tajomstiev počítačového zločinu, čo chvíľa pili kolu, potom pozerali do steny, už znechutene odišli k svojim WinNukom.

Do pokľudnej reštaurácie vrazí päťčlenné policajné komando.

Jeden z nich zastupuje dvere.

"Aha, Dastych," ozýva sa nesmelá narážka na "jediného počítačového policajta v ČR," ktorým sa on sám prehlásil. Autobus do Bartolomejskej pristavený?

"Nehnevajte sa, že vás rušíme..." sype zo seba policajť nadrilované frázy, "viem, že tu máte uzatvorenú spoločnosť," dúfajme, že čoskoro nie ZATVORENU, "ale dostali sme anonymné oznámenie," tak už to býva, všetko sa zhodí na anonymné oznámenie, "že tu sedí páchatel," (takže jeden?) - hackeri znervóznejú a vrtia sa na stoličkách, "lúpežného prepadnutia!"

Stôl rozvetvanej kremíkovej famílie sa dáva do hurónskeho smiechu. Veliteľ zásahu je zjavne zmätený, snaží sa pravdepodobných študentíkov, čo si vyšli na spoločnú večeru, ukludniť, ale moc sa mu to nedarí. Nakoniec je zapísané rodné číslo, meno, adresa a také tie zbytočnosti všetkých v reštaurácii, policajti sa ospravedlňujú a zase odchádzajú!

Ktosi má mobil, vytáča správcov všetkých novinkových webserverov a oznamuje tú úžasne absurdnú udalosť.

K Pajkovi sa pritáča človek v čiernom a sprisahanecky mu ukazuje fialový balíček skrytý v dlani: "Dáme si do nosu?" "Hej," šepká Pajkus. Hackeri vraj často končia na drogách. Ku svojim nočným potulkám po vláknach pavučiny občas využívajú amfetamíny, stimulátory, ktoré im umožňujú byť hore veľmi dlho do noci...

Kladie na stôl balíček s psychadelickou potlačou - FIALOVOU KRAVOU.

Nad čokoládou sa reč točí okolo modemu, investície do liniek, warezu, školských sietí...

Tiež o tom, ako médiá prezentujú internet ako nebezpečnú oblasť HACKEROV, DETSKEJ PORNOGRAFIE, NÁVODOV NA BOMBY a NAKUPOVANIA po sieti pomocou kreditky, ktorej číslo vám ukradnú práve hackeri. Noviny sa majú prečo báť, že ich internet prevalcuje.

Opúšťam provizórny brloh hackerov a cestou potemnenou Prahou sa vysmievam českým policajtom. Dastych si vraj vzal dovolenku.⁴¹

Kauza Dastych

„Kriminálka není hned tak někdo, jako, jo?! Jmenuji se Dastych. D, A, S, T, Tvrdý Y, CH!“ diktuje mužský hlas do rytmu zbesilých elektronických beatov. Ten hlas nepatrí nikomu inému než kapitánovi Jiřímu Dastychovi, dlhú dobu jedinému zástupcovi počítačovej polície v Čechách. Jeho angažmá v spomínanej tanečnej nahrávke je zase dielom ľudí z Hystérie.

„Podarilo sa nám nahrať akýsi rozhovor, v ktorom kapitán Dastych zháňa nejakého človeka, z toho sme zas spravili technosong, ktorý potom fičal po internetových rádiách. Bola to s ním celkom naťahovačka, taká malá mediálna vojna.“

A médiá sa veru činili.

„Keď chce kapitán Jiří Dastych z pražskej kriminálky chytiť nejakého lotra, tak si neobuje pohodlné topánky ani si nevezme do vrecka lupu. Sadne si k počítaču. Jeho prácou je totiž stíhanie počítačových pirátov. "Je to práca ako každá iná, nič atraktívneho na nej nevidím," hovorí muž, ktorý sám seba označuje za jediného predstaviteľa softwarovej polície v zemi. Každý deň sa usadí v kancelárii k svojmu súkromnému počítaču s postarším procesorom 486, ktorý by bol tým, po ktorých pátra, najskôr na smiech,⁴² píše sa v jedenásť rokoch starom článku Mladej Fronty DNES. Či bol „počítačovým pirátom“ Dastychovo procesor na smiech, alebo nie, je otázne. Každopádne si však Dastycha všimli – stal sa jednou z populárnych postavičiek obývajúcich diskusné fóra Hystérie, začal sa dokonca pravidelne objavovať v Prielome. Svojoľne menovaný „jediný softwarový policajt v zemi“ sa stal pre „lotrov“ akýmsi prirodzeným cieľom.

⁴¹Šípek, Jan (1998): Reportáž z cZert session. *Prielom #3*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/3/> (15.5.2008).

⁴²Zasmeta, Daniel (1997): Kriminalista chytá darebáky počítačem. *Mladá Fronta DNES* 1997, R. 8, č. 242, s. 8. (18. říjen 1997).

„V tej dobe fungovala na internete taká poradňa: jedna údajná bývalá prostitútka - volala sa tuším Božena – v nej tak rôzne radila mužom v ich sexuálnych problémoch. Tie rady podávala vždy obzvlášť chlípnym spôsobom a čoskoro si vďaka tomu vyslúžila veľkú popularitu. My sme jej tie stránky hackli a umiestnili sme na ne text zhruba takéhoto znenia: Tak ja som sa teda rozhodla, že začnem opäť poskytovať svoje služby. Tu je moje faxové číslo. Napíšte mi, ako by ste mi to spravili a tým z vás, ktorí vymyslia niečo obzvlášť zaujímavé, sa potom ozvem,“ hovorí Pajkus. Komu patrilo spomínané faxové číslo snáď ani netreba spomínať.

Jediný predstaviteľ kyberzákona sa isto nepotešil, hodenú rukavicu však prijal. Ešte v tom roku vstúpil do dejín odvážnym výrokom o tom, že je CzERTovi už na stope a že jeho dopadnutie je len otázkou času.

Druhý deň po jeho vyhlásení ktosi nabúral stránky Českej Polície.

Jiří Dastych CzERTa nikdy nechytí.

Hysteria dospieva

Hysterka je naspäť v plnej sile. Hardware je nový a ambície ostali tie staré - stať sa komunikačným centrom počítačového undergroundu v našich končinách. A predsa ešte čosi viac. Myslím si, že na Slovensku a v Čechách nám chýba nejaká mienkotvorná identita, ktorá by bola alternatívou k štátnemu a firemnému sektoru. Ľudia si vytvárajú názor na rôzne veci súvisiace s informačnými technológiami len na základe toho, čo dostanú naservírované od marketingových mašinérii IT firiem, prípadne od našej vlády. Neexistuje žiaden známejší zdroj informácií o týchto oblastiach, ktorý by prezentoval alternatívne či opozičné názory k tým od spomínaných dvoch sektorov. Keď napríklad píše novinár v Nemecku článok o digitálnom podpise, tak si okrem firemných zdrojov a príslušného zákona v rámci objektivity prečíta aj názor Computer Chaos Clubu či amerického Electronic Frontier Foundation. Spraviť z Hysterky niečo na spôsob posledných dvoch spomínaných inštitúcií sú azda silné reči, ale minimálne je to smer, ktorým sa chcem vydať. Ak by totiž u nás chcel novinár písať článok o digitálnom podpise, prečíta si len článok v plátku typu "infotrendy" (www.etrend.sk), ktorý príslušnému "autorovi" podstrčilo marketingové oddelenie silnej IT firmy (spolu s firemným tričkom s límčekom a firemným Parker perom), prípadne si svoj názor vytvorí na jednej zo smiešnych "IT konferencií", ktoré sa v Čechách a na Slovensku robia x-krát do roka a ktoré sú len pásovou prehliadkou firemných komerčných prezentácií.

Centrálny zdroj alternatívnych názorov k oblastiam, ktoré súvisia s kyberpriestorom - to je moja vízia Hysterky v budúcnosti, ktorú som

rozhodnutý budovať. Dať dokopy hardware a rozbehnúť web bolo to najjednoduchšie. Čo bude ťažšie, je dať dokopy širokú komunitu ľudí so spoločnými koníčkami a názormi. Preto končím toto Intro s čo najúprimnejšie myslenou hlasnou výzvou: Ľudia, ktorí vidíte veci inak ako komerčný či vládny sektor a chýba vám komunikačná platforma - ozvite sa mi. Nechajte svoj hlas počuť prostredníctvom pevnej ochrannej bariéry Hysterky.⁴³

Toť citácia z 18-teho vydania *Prielomu*, ročník 2002. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi nesúcimi sa v znamení dichotómie administrátor – hacker, naťahovačiek s kapitánom Dastychom a močiach animovaných postavičiek je tu cítiť istý posun. Z *Prielomu* sa pomaly vytratili recepty na výrobu výbušnín, pribudli články varujúce pred možnosťami policajného odpočúvania a vznikajúcou internetovou legislatívou. Hystéria akoby pomaly dospievala.

„Na Slovensku sa vždy raz za čas vyskytla kauza, v ktorej by sa médiám hodil názor nezávislého odborníka, niekoho z tretieho sektoru. Boli tu kauzy ohľadne vykrádaných bankomatov, zavádzania RFID a podobne. Vtedy sa novinári často obracali práve na nás,“ vysvetľuje Pajkus. „Vždy to však nakoniec pohorelo na tom, že sa nenašiel človek, ktorý by bol ochotný vystúpiť pred kamery a predať svoj názor. Predsa len, keď sa objavíš v televízii v súvislosti s hackermi, máš problém. Susedia sa ti nezdravia, pani pri pokladni si odrazu akosi úzkostlivejšie stráži tržbu, proste problém.“

Skutočne, populárna kultúra celkom prekrútila pôvodný význam slova hacker. Zatiaľ čo v 50-tych rokoch malo slovo skôr pozitívny náboj, v 90-tych a nultých už vzbudzuje o poznanie väčší strach. Peknou ilustráciou uvedeného je Pajkusov nasledovný editoriál:

Posledné číslo *Prielomu* #20 spravilo vďaka článku o Telekome⁴⁴ slušný rozruch (*prielom* #20 mal 37000 hitov). Pár krát som sa pristihol, že lútujem, že sme to vôbec pustili do sveta. Vďaka rozhovoru v *SME* som mal kúsok stres v práci, reakcie okolia boli zmiešané. Medzi najnechutnejšie zážitky patrí to, že na byt mojej mamy zazvonila nejaká pani, ktorá tvrdila, že sa chce so mnou skontaktovať kvôli tomu, že jej nejakí hackeri

⁴³ Pajkus, Miro (2002): Intro. *Prielom #18*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/18/> (15.5.2008).

⁴⁴ Mediálne veľmi sprofanovaný hack Slovenského Telekomu zo začiatku roku 2003.

cez Internet spôsobujú popáleniny na tele. Aj ich ukazovala. Ešte dodnes občas telefonuje, že sa chce stretnúť.⁴⁵

Spraviť z Hystérie slovenskú obdobu EFF sa teda nepodarilo. Podarilo sa však veľa iných vecí. Hystéria vytvorila priestor, aký na slovenskom internete predtým neexistoval, tento priestor združil ľudí so špecifickým záujmom – vášňou pre informačné technológie. Konto si mohol založiť ktokoľvek celkom anonymne a bez ohľadu na to, na ktorej strane barikády stál.⁴⁶

„Boli tu ľudia, ktorí boli za čiarou aj ľudia, ktorí ju nikdy neprekročili. Boli tu aj takí, ktorí riešili veci, s ktorými som ja osobne nesúhlasil. Podvody s kreditnými kartami a tak. V podstate ale jediní, ktorých sme kedy vyhodili, boli nejakí pedofili, ktorí si tam čosi vymieňali a ešte jeden neonacista. Tiež by som to v zásade nechal tak, pretože mi bolo jedno, čo si na Hysterke kto robí. Bolo to ale príliš veľké riziko – ideálna zámienka pre Políciu, aby prišla a zhabala server,“ vysvetľuje Pajkus. S výnimkou spomínaných dvoch incidentov ale Hystéria nažívala vcelku svorne. Organizovali sa LAN párty, súťaže v hackovaní, preteky v otváraní elektronických zámkov. Vznikali spoločné projekty, väzby, priateľstvá.

„Hystéria, to bola súdržnosť s komunitou. Tie roky mi priniesli mnohé dobré zážitky, či už virtuálne, alebo irí⁴⁷, spoznal som tu veľa ľudí ochotných pomôcť aj vo veľmi ťažkých chvíľach.“ bilancuje Maniac, ďalšia výrazná postava komunity.

Podobne to vidí aj Pajkus: „Včera som mal dvadsaťsedem rokov a chytila ma taká nostalgia za starými časmi,“ píše v príspevku z roku 2002. „Spomenul som si. Searchoval som Google na staré články o CzERTe a nakoniec som sa ich rozhodol postnúť sem pre svojich skvelých kamošov, ktorých som spoznal počas nocí prebdených nad terminálovým oknom. Chalani, boli ste skvelá partia, naučili sme sa počúvať túžbu po nových informáciách, tá nám potom, keď sme opustili hru s čiernymi figúrkami, nesmierne pomohla v profesionálnom aj osobnom živote, dala nám chuť spoznávať nové veci...“⁴⁸

Hystéria však dala základ aj čomusi inému. Práve v tomto roku, v roku bilancovania, vstupuje do deja úplne nový hráč – Kybéria.sk.

⁴⁵ Pikus, Miro (1998): Intro. *Prielom #21*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/21/> (15.5.2008).

⁴⁶ Ku koncu bolo na Hystérii aktívnych cca 300 užívateľských účtov.

⁴⁷ In Real Life – v skutočnom živote.

⁴⁸ Pikus, Miro (1998): *Folklor*, online dokument prístupný na <http://hysteria.sk/folklor/> (15.5.2008).

Korene tejto komunity možno vysledovať až k Hystérii. „Pajkus bol ten, čo všetko začal. Aspoň v mojej hlave,“ hovorí Daniel, zakladateľ webu. Jeho príbeh bol príbehom Hystérie na počiatku v mnohom podobný.

KYB ÉRIA.SK

Legenda Druhá: Daniel

Na mesto pomaly padal večer, pouličné lampy sa zažínali jedna po druhej a menili tak sotva badateľne tvár celej ulice. Jej rysy akoby nepatrne stvrdli, zaparkované autá, stĺpy a smetné koše rozhodili do priestoru nové tiene a dokreslili tak mapu svetla a šera, ktorá sa rozprestrela po okolitých chodníkoch a stenách. V budove, na ktorú sa dívali, naopak svetla ubúdalo. Okná ospalých kancelárií postupne zhasínali a ako poslední zamestnanci opúšťali svoje stoly a počítače, norilo sa priečelie centrály čoraz viac do tmy.

Za chvíľu bude čas.

Budova pred nimi bola ideálnym cieľom, a to z viacerých dôvodov: príľahlý areál bol obohnaný iba nízkym múrikom, široko ďaleko nebola v dohľade ani jediná kamera a čo bolo hlavné – nepoužívali tu skartovačku. Nie že by to s tou skartovačkou bol zas tak veľký problém – existovali programy, ktoré vám z naskenovaných kúskov dokumentu opäť zostavili pôvodnú stránku. Za tú námahu to ale snáď ani nestálo.

Ruka v batohu prebehla po polyetylénovom povrchu, nahmatala rukoväť baterky, až potom konečne našla to čo hľadala – pár balení chirurgických rukavíc. Po tom, čo si ich natiahli, vyrazili.

Keby nočný vrátnik tak svedomito nesledoval obrazovku televízora, videl by, ako sa od steny protiľahlého domu odlepili dva tiene, prešli naprieč ulicou, preskočili symbolickú zábranu a prebehli ku kontajnerom, kde sa zase ponorili do tmy. Netrvalo to celé ani 30 sekúnd.

Teraz bolo treba pracovať rýchlo. Pesar zapol baterku a Daniel sa dal do prehrabávania útrov smetiaka, svoje pestré úlovky v chvate hádzal do predom pripravených igelitiek. Na moment mal pocit, že v okne vrátnice zazrel siluetu strážnika, no teraz nebol čas nad tým premýšľať, práve teraz sa nesmel rozptyľovať podružnosťami. Kdesi v diaľke celý čas podvedome rozoznával zvuk, ktorý mohol byť policajnou sirénou - najskôr má namierené kamsi úplne inam, ale aj tak – najvyšší čas zdekovať sa. Vypli baterku a dali sa na ústup, tentokrát už bežali celou cestou a nevydýchli si, až pokiaľ sa nestratili za najbližším rohom. O pár ulíc ďalej sa potom vnorili do akéhosi anonymného výklenku, aby preskúmali svoju korisť. Niekedy v tej nevábnej pestrej zmesi našli skutočný poklad – dial-up heslo, telnet pass, interné

manuály k ústredniám – no o to nakoniec možno ani nešlo. Možno šlo skôr o ten pocit, zrýchlený tep, hrču v krku. Možno o ten adrenalín v žilách.

Cítiť sa nažive.

Hromi

„Daniel mal veľa dimenzií,“ spomína si Pajkus. „Ale bol to hacker originál, bol jedným z nás.“

„K počítaču som sa prvýkrát dostal, keď som mal asi 10 či 11 rokov a rodičia kúpili domov prvú 386-ku,“ hovorí Daniel. „Najskôr som si zháňal hlavne hry, potom som objavil, čo je to modem a tak som sa dostal k BBSkám. To bol základ.“ V tejto dobe – písal sa rok 1994 - bolo v Danielovej rodnej Bratislave už pár aktívnych diskusných fór typu BBS. Keďže však vtedy ešte prístup k počítačom nebol natoľko bežný, ako dnes, boli tieto fóra obývané zväčša ľuďmi, ktorí mali vo výpočtovej technike svoj koníček. Prvé BBSky tak boli do značnej miery introvertné – technológia umožňovala komunikáciu, jej predmetom však bola až príliš často technológia samotná. Ďalším populárnym kanálom tohto obdobia bolo IRC.⁴⁹

„S IRC to pre mňa potom skutočne začalo, to som už začal vážne závislačiť. Trávil som tam 3, 4 hodiny denne. Bolo to, akoby sa mi otvoril nový svet. Keď som potom začal na Internete vážnejšie fungovať, tak mi to už nedalo pokoj. Kódy, exploity, začal som sa učiť programovať, PHP, nainštaloval som si Linux, taký ten klasický postup,“ spomína Daniel na svoje prvé koketovanie so strojom.

„Bez toho, že by som sa chcel nejako chváliť, si myslím, že každý, kto sa v tej dobe trochu zaujímal o technológie, sa skôr či neskôr dopracoval na Hystériu,“ tvrdí Pajkus. Aj pre Daniela to bola iba otázka času.

„Doba strávená na BBSkách a IRC – to bolo veľmi pekné obdobie. Také priateľské,“ hovorí hlavný architekt Kybérie. „Tam som potom spoznal aj ľudí z CzERTa.“ Noví známi boli cenným zdrojom informácií a inšpirácie, tak ako oni, začal aj Daniel (v tej dobe známy skôr ako Hromi) behať po mašinách.

„Keď som mal to hackerské obdobie,“ hovorí „tak som to nikdy nerobil kvôli nejakému zisku. Nikdy som nehackoval s nejakým zámerom, napríklad: hacknem ten a ten stroj, aby som sa dostal k takým a takým informáciám. Bolo to skôr, ako keď dieťa skúša, čo všetko mu ten svet umožní, kam všade ho pustí. Nemá žiadny

⁴⁹ Chatovací program umožňujúci real-time komunikáciu, preslávil sa hlavne počas Moskovského puču v auguste 1991, kedy bol po odstavení ostatných médií jedným z hlavných kanálov, ktorým sa z krajiny dostávali správy o aktuálnom dianí.

konkrétny zámer, len uspokojuje svoju zvedavosť. Keď človek potom začne trochu rozumieť programovaniu, tak ho to začne veľmi baviť. Má v hlave nejaké ideí a tie externalizuje, prostredníctvom kódu tak vlastne materializuje svoje predstavy. Skoro každý hacker si prejde tým obdobím, keď skúša a robí bordel, potom ale spravidla začne niečo tvoriť. “

Kybéria 0.1

„Doménu kyberia.sk som dostal od jedného kamaráta na svoje osemnásťte narodeniny,“ hovorí Daniel. “V tej dobe (rok 2001) som sa aj začal zaujímať trochu širšie o nové technológie a kyberkultúru. Pamätám si, že som raz niekde narazil na knihu Timothyho Learyho *Chaos a Kyberkultúra*, a hoci to bolo niečo celkom iné, než som čakal, nakoniec ma to celkom uchvátilo. Tak som sa začal zaujímať aj o filozofiu, psychedelické látky a ďalšie veci. Kybéria z toho potom vlastne vznikla asi rok nato ako môj samostatný projekt - stránka, na ktorú som chcel umiestňovať články o veciach, ktoré ma zaujímali.“

Prvá verzia Kybérie bola teda iba akousi „one-man-show“, sólovým projektom mladého chlapca, ktorý chcel podať správu o sebe a o veciach, ktoré mu boli blízke. K prvým článkom tak patrili Extropiánske princípy Maxa Mora⁵⁰, úvahy o dopadoch informatizácie na spoločnosť, ale i autorské poviedky pracujúce s tematikou psychotropných drog. V novom komunikačnom médiu pritom autor videl bezprecedentný formát, počiatok novej éry v komunikácii. „Internet ako taký je vládny projekt zdokonalený jedincami, ktorí v ňom videli nástroj, ktorý sa dá využiť nielen na sprostredkovanie dát medzi armádnymi inštitúciami. Internet je fenomén podobného formátu ako kníhtlač, parný stroj alebo atómová bomba. Je to niečo, čo tu pred tým nebolo a je to niečo úplne nové, kvantový skok v poznaní sveta niekam úplne inam, niečo, na čo sa ľudia najprv snažia aplikovať svoje pravidlá a chvíľu im trvá, kým si uvedomia, že tieto pravidla v danej oblasti NEPLATIA. Úplne iná paradigma.“⁵¹

Prečo vlastne stránku zakladá, vysvetľuje Daniel v článku z roku 2002 nasledovne: „Hlavne to však robím preto, aby sa ľudia dostali k informáciám, ku ktorým by sa inak nedostali. Nechcem nikomu ukazovať cestu, pretože nič také ako správna cesta neexistuje, chcem len, aby si ľudia uvedomili, že VŽDY existuje aj

⁵⁰ Súčasť filozofického smeru zvaného transhumanizmus, ktorý verí v ľudské prekonanie vlastnej podstaty prostredníctvom technológie.

⁵¹ Hromada, Daniel (2002): *Kyberia.sk syntax*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/21836> (16.5.2008).

alternatívna cesta k tej, ktorú práve vedú, nech sa im zdá sebepravdivejšia. Chcem, aby tieto informácie boli podané cestou, ktorú si Vy zvolíte a chcem prezentovať čo najviac podobných mladíckych idealistických blábolov ako je tento článok, pretože som presvedčený, že práve tieto mladícke bláboly sú tým, čo ženie ľudstvo vpred.⁵² Kybéria je teda od počiatku idealistický projekt. Jeho cieľom nie je produkcia zisku⁵³, ale prezentácia alternatívnych pohľadov na vybrané témy. Ťažko sa však dá dosiahnuť skutočná názorová pestrosť, ak sú všetky články z pera jediného autora. Toto si čoskoro uvedomuje aj sám stavitel' systému – rozhodne sa preto právomoc publikovať rozšíriť aj na iných ľudí. Už v marci 2002 píše: „Čo mám momentálne v pláne, je vytvoriť kvalitný užívateľský a redakčný systém, kde ľudia sami budú písať a sami budú určovať, čo je dobré a čo skončí v bahne /dev/null.“⁵⁴ Budúci užívatelia tak budú mať možnosť príspevky nielen tvoriť, ale aj hodnotiť a ovplyvňovať tak ich radenie na stránke (a teda aj ich ďalšiu čítanosť). Prostriedkom k tomu sa stáva tzv. Karma, skrátene potom K či „káčka“. Tie príspevky, ktoré získajú najväčšiu Karmu sa zobrazujú na vrchole takzvaného K-listu – užívatelia tak sami jeden pre druhého filtrujú obsah a určujú, ktoré informácie by mali stáť za videnie.

Kybéria amalgám

Ako sa projekt Kybéria pomaly rozbieha, začína Daniel uvažovať o ďalších možných eventualitách jeho vývoja. Keďže už má za sebou skúsenosť z BBSiek, IRC a Hystérie, uvedomuje si, že médium, s ktorým pracuje, má omnoho širší potenciál, a že možnosti jeho využitia nie sú zavedením statickej webovej stránky ani zďaleka vyčerpané. „Kybéria je obyčajná stránka, ktorú si denne pozrie 100 ľudí, a aj to som rád,“ píše v článku z roku 2002. „Mám však pocit, že úloha Internetu je momentálne jednoznačná. Spájať ľudí s podobným zmýšľaním a umožňovať im komunikáciu bez hraníc. Nesúhlasíš s tým, čo sa na danej stránke píše? Prosím, address bar je vecný a nie je problém do neho naťukať adresu, ktorá už možno bude tá pravá. A na to svinstvo, čo si sledoval pred chvíľou, už si ani nespomenieš. Vyber si televíziu, vyber

⁵² Hromada, Daniel (2002): *Kyberia.sk syntax*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/21836> (16.5.2008).

⁵³ Daniel verí, že „Pokiaľ za ľubovoľným produktom nie je aj iná myšlienka ako "zarobiť peniaze", skončí skôr či neskôr v zabudnutí.“

⁵⁴ tamtiež

si ľadničku, vyber si práčku, vyber si svoj zdroj informácií, ktorý spätne determinuje tvoj výber. Pozitívny feedback.“⁵⁵

Aby sa ale Kybéria mohla stať skutočným komunikačným kanálom, musí vystúpiť zo svojej statickej podoby, musí takpovediac obživiť. V tej dobe už existuje v slovenských zemepisných šírkach minimálne jedna stránka, ktorá je veľmi živá a ktorá sa mení tak dynamicky, že sa ju oplatí sledovať každý deň. Tá stránka sa volá Cyberspace.cz a jej tvorcom je človek menom Tripper. Producentmi obsahu Cyberspacu sú jeho užívatelia, ktorí spolu diskutujú na najrôznejšie témy, vymieňajú si názory, myšlienky a argumenty. Okrem toho poskytuje Cyberspace aj možnosť chatu a internej komunikácie pomocou vlastnej pošty. Medzi Tripperom a zvyškom populácie však z nejakého dôvodu dochádza k napätiu a stretom, ktoré nakoniec vyústia v zániku serveru – Tripper jednoducho Cyberspace zruší. V Čechách a na Slovensku tak vzniká akési vákuum – v Čechách ho postupne vyplňuje server nyx.cz, Slovenskou alternatívou sa má stať práve Kybéria.

„S Tripperom som mal tú česť pracovať v Prahe vo firme Volný.cz, od neho som načerpal množstvo rád a podnetov pre realizáciu Kybérie. Cyberspace bol v tomto asi najväčším zdrojom inšpirácie,“ hovorí Daniel. „Z webu volny.cz som potom prevzal formát diskusií k článkom, z webu zion.sk zase ideu denníčkov. Keď som k tomu pridal jednoduchý autentifikačný systém, získal som akúsi základnú kostru systému. Keď si to tak celé zrekapitulujeme, je Kybéria vlastne taký veľký zlepenec.“

Články, fóra, diskusie a denníčky tvorili od tej doby základnú kostru webu a je tak tomu vlastne doteraz. Zmenilo sa pár technických atribútov, spôsob usporiadania a vetvenia príspevkov, pribudli funkcie uľahčujúce navigáciu a prácu s rozhraním. Skutočne podstatná zmena však nastala až v rovine ideovej.

Temporary Automous Zone

V pojednaní s rovnakým názvom a podtitulom *Ontologická anarchia, poetický terorizmus* sa Hakim Bey pokúša rozvíjať myšlienku vytvárania dočasných uzavretých zón ako taktiky boja proti štruktúram moci a jej aplikácii. Práve táto kniha výrazným spôsobom ovplyvnila Daniela a navždy tak zmenila aj tvár Kybérie.

⁵⁵ Hromada, Daniel (2002): *Kyberia.sk syntax*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/21836> (16.5.2008).

„V istom momente som si uvedomil, že aby mohla byť Kybéria určitou jednotkou, aby získala vlastnú identitu, tak musí byť od svojho prostredia oddelená. Hranice v dnešnom svete zanikajú, či už na úrovni geopolitickej, ideologickej, náboženskej či kultúrnej. Všetko splyva v jeden nemastný-neslaný mix, kde sa stráca pravá esencia jednotlivých zložiek.⁵⁶ Preto som sa rozhodol, že sa medzi okolitým svetom a vnútrom systému musí vytvoriť čosi ako membrána,“ hovorí Daniel.

Dovtedy otvorený systém sa teda uzatvára. Prispievať sa dá iba zvnútra, a tam sa nedostane každý. Kto chce získať konto, musí vyplniť formulár. A potom čakať.

Pozor Pozor, žiadaš o vstup do autonómnej zóny!

Kybéria je komunita ľudí, ktorí môžu byť roztrúsení po celom svete a predsa vedia, že sú súčasťou toho istého národa.

Nie národa Čechov alebo Slovákov, ale národa bytostí, ktoré chcú byť šťastné a slobodné, s vysokou mierou rešpektu voči ostatným a hladom po nových zážitkoch a informáciách.

Ak si myslíš, že si schopný rozhodnúť sám za seba, čo je dobré a čo zlé a máš záujem o vstup do našej zóny,

pokús sa do zeleného rámčeka o čo najúprimnejšie splnenie tejto podmienky...

Ukáž niečo zo seba, čo vieš, čo dokážeš. Neodpovedaj na otázky, ale vyjadri sa svojim spôsobom: text, grafika, animácia, hudba...

... a snáď ti niekedy v budúcnosti príde od protektorov syndikátu h-k oboznámenie o tom, že si bol zaregistrovaný,⁵⁷

píše sa nad žiadosťou o udelenie vstupu. Ťažko pritom povedať, čo je ten pravý kľúč, ktorý otvára dvere komunity. Niekedy zafunguje pár úprimných slov, inokedy zas zmysel pre humor či výtvarný talent. Alebo niečo celkom iné. Hlavne, ak ste v užívateľoch dokázali vyvolať pocit, že budete pre celok prínosom. Kybéria si teda

⁵⁶ Ritomský, Matúš (2004): *Je našou povinnosťou milovať všetky formy inteligencie*, online dokument prístupný na <http://www.kruhzivota.sk/?page=clanky&node=243&> (16.5.2008).

⁵⁷ Register, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/31> (16.5.2008).

začína svojich ľudí vyberať. A oni si zase vyberajú ju. Médiom začína priťahovať špecifický druh ľudí.

Legenda Tretia: Po strechách.

Gudrun začínala poriadne trešťať hlava. Hlúpa anténa, nevšimla si ju. Zajtra tam bude mať peknú hrču!

Kráčali po rozohriatom asfaltovom povrchu strechy, slnko im pražilo do chrbta, ich tiene šli pred nimi a ukazovali im cestu. Už od rána ich to ťahalo niekam von. Vtedy by si ale ešte ani nepomysleli, že sa dostanú až sem.

Kráčali tak, aby ich nebolo zdola vidno, v úctyhodnej vzdialenosti od okraja – ostatne: bola to pekná výška, človeku sa mohla ľahko zamotať hlava, dívať sa dolu by nebol dobrý nápad. To čo ich zaujímal, bolo nakoniec aj tak pred nimi. Mohutný stĺp dymu sa týčil do podivuhodnej výšky, plamene, ktoré ho živili, oblizovali kovovú konštrukciu budovy, ktorá bola ešte včera skladiskom. Množstvo požiarnych áut, ktoré pôvodne zaujali ich pozornosť a ktoré ich sem vlastne doviedli, stáli v areáli chemickej továrne, hasiči pobehovali sem a tam, nové autá a nové sirény sa vynárali smerom od hlavnej brány. Tu stáli ďalšie autá, tento krát policajné, neďaleko stojaci muži v uniformách tam utvorili kordón a bránili tak zvedavcom vstúpiť. Na strechy však celkom zabudli.

Gudrun a Anna sa zastavili na okraji. Notebook, ktorý vytiahli z ruksaku nastavili tak, aby webkamera mohla snímať všetko, čo sa deje. Nebolo sa kam ponáhľať, slnečné lúče mali v sebe prísľub bronzu, nakoniec tu strávili celkom pekné popoludnie. Že tam v ten deň unikol aj kyanid, sa dozvedeli až po návrate domov.

V ten večer sa potom celá Kybéria mohla dívať na výbuchy v Matadorke.

Rast

Kybéria teda začala žiť vlastným životom. Dýchala a rástla, ako zdravá bunka, celkom podľa vlastných pravidiel.

„Ja sám som mal s tým systémom veľa rôznych plánov, chcel som napríklad zmeniť systém udeľovania Karmy, ale aj kopec iných vecí,“ hovorí hlavný dizajnér komunity Daniel. „Ten systém sa mohol v určitých momentoch uberať rôznymi smermi, je v ňom preto veľa rôznych slepých evolučných ciest, ktoré sa nikdy neuskutočnili. Niečo z toho som programoval ja, niečo potom ďalší chalani. Niektoré

zmeny sa neuchytili vôbec, iné zas áno, niektoré sa uchytili spôsobom, ktorý nebol pôvodne zamýšľaný, ktorý nikto neočakával. Ten vývoj ako taký prebiehal oveľa viac organicky, ako plánovane.“

V komunite teda fungovali vlastné mechanizmy regulácie, ľudia potrebovali zmeniť či zaviesť určitú funkciu, tak sa naprogramovala. Tento chaotický poriadok systému zdá sa prospieval. Množstvo dát narastalo veľkou rýchlosťou, v roku 2004 už mala Kybéria 2500 fór a takmer 7000 denníkov. Počet zaregistrovaných užívateľov čoskoro presiahol číslo 3500.⁵⁸ Už koncom roku 2001 sa uskutočnila prvá Kybéria session, kde sa všetci užívatelia mohli konečne baviť aj bez klávesnice. Akcia mala úspech a dočkala sa mnohých repríz, Kybéria stretnutia sa stali tradíciou.

Z pôvodného serveru, ktorý Kybéria zdieľala s inými webmi (prevažne pornostránkami) sa fyzicky presťahovala na spoločný hardware po bok Hystérie. Obe domény začali postupne zdieľať určité funkcionality, i ich obyvatelia sa začali zblížovať. Technonadšenci z Hystérie sa začali podieľať na vývoji systému, Pajkus sa stal administrátorom oboch webov. V roku 2006 už počet Kyberanov prerástol hranicu 5000. V tomto roku komunitu zároveň opúšťa jej zakladateľ Daniel. Je v poslednej dobe čoraz častejšie terčom kritiky ostatných užívateľov, mnohí ho vinia za technické nedostatky a príležitostné výpadky systému.

Som unavený utváraním formy, nastal čas naplniť obsah a upevňovať väzby medzi zložkami. Chcem sa znova vrátiť k začiatkom. Chcem publikovať články môjmu srdcu blízke a byť pod palbou kritiky ako radový občan. To mi v momentálnej pozícii, kedy som mnohými vnímaný ako istá "autorita" nie je umožnené.

Týmto verejne odstupujem od kormidla rozbitej lode menom Kybéria (kyber v gréčtine znamená kormidlovať).

Takto naznačuje Daniel niektoré dôvody, ktoré ho vedú k odchodu. V tej dobe ešte on, ani nikto iný netuší, že „rozbitá loď“ menom Kybéria je na kolíznom kurze.

Kauza NBÚ

⁵⁸ údaje zo stránky *Historical & Statistical Bureau of Kyberia*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/64823/> (16.5.2008).

„Počítačoví hackeri prenikli do počítačovej siete Národného bezpečnostného úradu a niekoľko dní odtiaľ kopírovali dáta. Riaditeľ kancelárie NBÚ Ivan Goldschmidt priznal, že išlo o "formu bezpečnostného zlyhania", ale podľa neho neunikli údaje, ktoré podliehajú utajeniu.

Z informácií, ktoré denník SME získal od hackerskej komunity, sa hackeri dostali minulý štvrtok na tri rôzne servery NBÚ, ktoré boli slabo zabezpečené. Cez ne vstúpili do počítačovej siete a získali prístup k rôznym údajom vrátane e-mailovej korešpondencie pracovníkov úradu bez toho, aby o tom prevádzkovateľ serverov vedel.

V NBÚ používali napríklad prístupové heslo "nbusr123", čo je základné porušenie bezpečnosti. Hackeri mohli niekoľko dní neodhalením sledovať prácu administrátorov a zisťovať prístupové heslá na ďalšie servery.

Hackeri tvrdia, že mali úplnú kontrolu nad niektorými počítačmi NBÚ a mohli rozosielať e-mailové správy v mene šéfa či iných kľúčových ľudí úradu a ak by mali viac času, dostali by sa aj do jednotlivých počítačov zamestnancov.

Tvrdia, že majú úplný archív vyše 36-tisíc e-mailov z NBÚ, ktoré sa na server ukladali od 15. februára,⁵⁹

píše sa v článku denníka SME z 26. 4. 2006. Správa, ktorú ako prvý priniesol IT zameraný portál blackohle.sk, sa postupne objavila vo všetkých slovenských médiách. Národný Bezpečnostný Úrad, symbol štátnej bezpečnosti padol za obeť niekoľkým sotva plnoletým chlapcom.

„Vďaka primitívnemu zabezpečeniu spomínanej inštitúcie došlo k análnej penetrácii serverov NBU bez vedomia Milanovho,“ popisuje útok jeden z jeho aktérov. „Z NBU uniklo 20 gigabajtov mailov, interných dokumentov, smerníc, nariadení a podobných nezmyslov.

Všetko sa začalo pri vtípkoch medzi kamarátmi, ktorí si všimli chybu v mailovom rozhraní na adrese webmail.nbusr.sk, pomocou ktorej bolo možné vykonávať systémové príkazy na serveri. (ja viem, tato veta znie úplne zle, ale tak nech chápu aj ľudia menej zasvätení danej problematike)

Tým pádom bolo možné prevziať zoznam lokálnych userov na mašine.

```
http://webmail.nbusr.sk/horde/services/help/
?show=about&module=;%22.passthru(%22cat%20%22.
chr(47).%22etc%22.chr(47).%22passwd%22);%27.
```

Do očí bil najmä užívateľ s loginom „nbusr“.

Nuž...

Krutý vtíp - použiť heslo „nbusr123“ - nám takmer roztrhol bránice - heslo fungovalo (na prvý pokus). Ukázalo sa MOTD a boli sme prihlásení na mašine

Po chvíľke skúmania a behania po stroji sme skúsili SU na roota - útok na bránice číslo 2.

```
%su
www.nbusr.sk# id
uid=0(root) gid=0(wheel) groups=0(wheel), 5(operator)
www.nbusr.sk# uname -a
FreeBSD www.nbusr.sk 6.0-RELEASE FreeBSD 6.0-RELEASE #0:Thu Nov 3 UTC 2005
root@x64.samsco.home:/usr/obj/usr/src/sys/GENERIC i386
www.nbusr.sk#
```

Čiže (pre ľudí neznalých) získanie plných práv nad serverom bolo z loginu „nbusr“ možné bez zadania akéhokoľvek hesla..

Ďalej prišiel scan na 10.0.240.0/24, čo je subnet, v ktorom sa daná mašina nachádza. (takže sme scanovali stroje, ktoré už nie sú bežne dostupné z Internetu a majú byť chránené ohnivou stenou).

Odpovedalo cca 5-6 strojov, na ktorých počúvalo aj sshd.

Takže: Ďalej sme sa skúsili prihlásiť na jednu z týchto mašín, už so známym loginom a heslom „nbusr/nbusr123“. Samozrejme, situácia sa opakovala a opäť sme mali shell.

Tento stroj mal názov „archive“, čo naznačovalo, že sa tam bude nachádzať niečo zaujímavé.

Po asi pol hodine behania po disku sme našli v homedire jedného z adminov zdrojáky akejsi backupovacej utility písanej v Céčku. (mimochodom, vcelku dobrý

⁵⁹ Pavel, Marián (2006): Hackeri prenikli do počítačov NBÚ, *SME* 2006, online dokument prístupný na

kód, aj keď backupovanie pgsqľ riešiť v Céčku mi príde ako škrabanie sa...). Hneď na začiatku zdrojáku bolo zadefinované login/heslo do databázy. heslo bolo „123456“. V tom prišiel zaujímavý nápad skúsiť toto heslo na roota.

```
nbusr@archive> su
Password:
nbusr@archive# id
uid=0(root) gid=0(wheel) groups=0(wheel), 2(kmem), 3(sys), 4(tty),
5(operator), 20(staff), 31(guest)
nbusr@archive# uname -a
FreeBSD archive.nbusr.sk 4.10-STABLE FreeBSD 4.10-STABLE #1: Mon Feb 14
14:47:10
CET 2005 root@archive.nbusr.sk:/usr/src/sys/compile/ARCHIVE i386
nbusr@archive#
```

Ďalší záchvat bránice..

Z archívu sme si odniesli cca 18 GB databázu. Taktiež zaujímavou mašinou bolo ep.nbusr.sk.

Po získaní tohto hesla sa nám otvorila v podstate celá sieť, keďže heslo fungovalo na všetky ostatné zariadenia unixového (servery) alebo sieťového charakteru (cisco routre/switche). Večer sa nasadili na mašiny zabackdoorovane ssh demony, ktoré nám zaznamenávali pohyb adminov po ďalších strojoch (aj s heslami samozrejme). Pod rúškom noci cez switche a routre veselo tiekli gigabajty mejlov a iných dôverných dát ku nám, do správnych rúk na kryptované disky.

Po bezradných ťahoch administrátorov je v dobe písania tohto článku stále možný plný prístup do siete NBU. Ktokoľvek s minimálnymi znalosťami počítačov môže z pohodlia svojho domova pristupovať k ich dátam. Nie všetko, čo je bezpečné, je naozaj bezpečné a nie všetko, čo je tajné, je až tak tajné. Smutným mementom tohto činu je zistenie, že Azet je lepšie zabezpečeným systémom, ako inštitúcia zastrešujúca vysoko dôverné dokumenty.

Týmto sa s vami lúčime, pozdravujem babičku a psa Filipa, Feriho.. chcem svetový mier, radostný život pre všetky deti sveta a papiere pre každého.⁶⁰

<http://www.sme.sk/c/2691298/Hackeri-prenikli-do-pocitacov-NBU.html> (16.5.2008).

⁶⁰ *Narodny Bezpecnostny Urad pwn3d*, online dokument prístupný na <http://blackhole.sk/node/442> (16.5.2008).

Keby tento článok nikdy nevyšiel, najskôr by sa celá situácia vyvíjala výrazne odlišne. Veľmi pravdepodobne by žiadna „situácia“ ani nenastala. Napadnutí len veľmi zriedka priznajú svoje zlyhanie. V prípade tak významnej inštitúcie, akou je NBÚ, by to však bolo skôr na škodu veci.

„Stojíme si za tým, že nebola iná možnosť, ako dieťa medializovať a prakticky ukázať, že tam je. Chceli sme vytvoriť verejný tlak na to, aby si NBÚ dal sieť konečne do poriadku a ďalší ľudia sa v nej už hrabať nemohli,“⁶¹ hovorí správca servera Kybérie a Hystérie známy pod prezývkou Zix.

Že možnosť útoku z ďalšej strany nebola iba hypotetická, potvrdil i Pajkus. Podľa jeho vyjadrenia boli v NBÚ už pred útokom stopy po iných návštevníkoch, s najväčšou pravdepodobnosťou šlo o Ruských hackerov.

Čo sa týka stiahnutých dát, neobsahovali podľa vyjadrenia kompetentných osôb žiadne utajované skutočnosti. Isté maily by však predstavitelia úradu možno predsa len radšej zverejnené nevideli. Napríklad ten, ktorý hackeri poskytli denníku SME deň po útoku.

```
Ahoj xxx, zdravi Ta xxxx ("hajzel z Komjatic" xixi).
Ty sa mi nejako neozyvas z toho Londonu... ja viem, neni tolko casu.
A ja tiez nepisem nejako obzvlast casto... prepac!!!
Ani neviem, o com ti mam napisat,... tolko kreativity som u seba este
nevidel, xaxa
Mame sa tu na nasom urade velmi dobre..., ved vies, ze sa od prace
nejdeme pretrhnut.
Len som chcel vediet, ako sa mas...
m.
```

Netreba asi ani ďalej rozvádzať, aký posmech si NBÚ celou kauzou vyslúžila. Na Internete sa začali predávať recesistické tričká s nápisom „nbusr123“. Hitom tých dní sa stal nasledujúci vtíp:

- Mám novú prácu, spravujem sieť v NBÚ.
- A koľko ti platia?
- Nič, zatiaľ o tom nevedia.

⁶¹ Hackeri sú zločinci, tvrdí Spišiak, *SME* 2006, online dokument prístupný na <http://www.sme.sk/c/2820518/hackeri-su-zlocinci-tvrdi-spisiak.html> (16.5.2008).

Hackeri teda brali celú kauzu s humorom. Boli však aj takí, ktorí ich náhľad nezdíeľali.

„Toto je páchanie trestného činu a spoločnosť musí takéto prieniky odsúdiť a odvrhnúť, ako spoločensky tak aj trestnoprávne. Takto sa to jednoducho v slušnej spoločnosti nerobí,“⁶² povedal pre Slovenskú televíziu 1. policajný viceprezident Jaroslav Spišiak.

Úradu síce nevznikla nijaká hmotná škoda, zato však utrpela jeho reputácia, a tým i reputácia celého štátu. Do veci sa zaangažovali tie najvyššie miesta.

„Konanie hackerov je v rozpore so zákonom a všade na svete ich postihujú,“⁶³ vyjadril sa k veci minister vnútra Róbert Kaliňák.

Z celkom pochopiteľných príčin tak bol z vyšších miest vyvinutý istý tlak na Políciu SR, aby v čo najkratšej dobe chytila a potrestala útočníka či útočníkov. Nemožno sa diviť ani tomu, že ich prvé kroky viedli na Hystériu, potažmo Kybériu. Z obyvateľov oboch serverov sa tak stali hlavní podozriví.

Komunita verzus autorita

„Bratislava 20. júla (TASR) - Polícia dnes podľa dvoch internetových serverov v ranných hodinách údajne zhabala server Hysteria.sk v súvislosti s vyšetrovaním hackerského útoku na Národný bezpečnostný úrad (NBÚ). Polícia tieto informácie nepotvrdila.“⁶⁴

Napriek tomu sa táto správa ukázala byť pravdivou. To júlové ráno si zástupcovia zákona odniesli zo sídla spoločnosti GtsNexta hardware za viac než 200 tisíc korún. Kybéria aj Hystéria tak stratili strechu nad hlavou, z oboch www adries na návštevníkov dlhú dobu vyskakovala iba mŕtva stránka.

„Načo polícia zbytočne míňa čas pátraním po identite ľudí, ktorí len ukázali prstom na to, že má NBÚ problém? Načo navyiac kvôli tomu zoberie server, cez ktorý spolu komunikuje 5000 ľudí?“ pýtal sa vtedy Pajkus. „Keď niekto spácha nejaký čin prostredníctvom mobilného operátora, tiež k nemu nevtrhnú a nevezmú štyri ústredne, aby si potom desaťtisíce ľudí nemohli zavolať.“

Komunita sa preto rozhodla reagovať.

⁶² prepis prebratý z <http://hell.sk/onyx/>

⁶³ Pavel, Marián (2006): Stíhaní budú hackeri, nie NBÚ, *SME* 2006, online dokument prístupný na <http://www.sme.sk/c/2692844/stihani-budu-hackeri-nie-nbu.html> (16.5.2008).

⁶⁴ Polícia údajne kvôli útoku na NBÚ zhabala server Hysteria.sk, *SME* 2006, online dokument prístupný na <http://www.sme.sk/c/2815025/policia-udajne-kvoli-utoku-na-nbu-zhabala-server-hysteriask.html> (16.5.2008).

Na druhý deň po zhabaní serveru si jej zástupcovia pozvali dvoch novinárov a na lavičke pri Dunaji im oznámili: "Práve v tomto momente, keď sme si sadli, sme na protest proti zabaveniu serveru odpojili Národný Bezpečnostný Úrad od Internetu." Hoci NBÚ chvíľu hmlisto naznačovalo, že ide o ich vlastnú plánovanú odstavku, nakoniec bolo nútené priznať, že opäť podľahlo útoku. Spôsob, akým sa hackeri dostali do systému, bol skutočne šokujúci: použili heslo nbusr123, ktoré sa jeho majiteľ ani šesť mesiacov po tom, čo sa objavilo na titulných stránkach všetkých denníkov, neunúval zmeniť.

"Nešlo tu o nijakú odvetu, chceli sme len poukázať na to, že problém nie je na komunitnom serveri, ktorý polícia bezdôvodne zhabala ale v zle zabezpečenom Národnom bezpečnostnom úrade," vysvetľuje Pajkus.

Nový útok so starým heslom rozpútal na slovenskej mediálnej scéne nový kabaret. Server to však späť nevrátilo. Napriek tomu bola už v auguste Kybéria zase online. Všetky dáta zo starého serveru boli prenesené na nový hardware, ktorý bol zakúpený z finančných zdrojov získaných vďaka komunitnej zbierke užívateľov.⁶⁵

Pokiaľ ide o Hystériu, tá sa už zo zásahu polície nespamätala.

Tak po ôsmich rokoch ruším Hysterku. Myslím, že už ju netreba. Ak hľadáš Prielom, alebo čosi z obsahu webu Hysterky, dá sa to vygooglit na mirroroch. Server nám zhabala polícia kvôli veciam okolo NBÚ...

Takto stručne oznamuje Pajkus komunite zlú novinu. Veľká časť z nich sa však už aj tak nejakú dobu angažuje na Kybérii a aj zvyšok sa tu čoskoro udomácní.

„Komunity Hystérie a Kybérie boli vždy do značnej miery prepletené, ťažko povedať kde začínala jedna a končila druhá,“ hovorí Daniel.

Vďaka kauze NBÚ tak nakoniec splynuli v jedno.

Pokiaľ ide o samotnú kauzu, jej ďalší vývoj prebiehal podľa nasledovného scenára: Zhabaný server si polícia nakoniec ponechala 7 mesiacov. Je otázne prečo bola fyzická prítomnosť hardwaru pri analýze skopírovaných dát nevyhnutná po tak dlhú dobu. Právoplatným majiteľom bol navrátený 26. 2. 2007.

Život komunity sa postupne vrátil do starých koľají.

Legenda Štvrtá: Kovo

Keď som si v ten chladný januárový deň roku 2008 prezeral K-list, na jeho samom vrchu trónil príspevok od užívateľa s ID „Kovo“. Príspevok bol vcelku

⁶⁵ Vyzbieralo sa viac než 70.000 Sk.

rozsiahly, a keďže sa také na Kybérii v poslednej dobe objavujú čoraz zriedkavejšie, rozhodol som sa pozrieť sa naň bližšie. Príspevok bol staršieho dáta, zaradený vo fóre, v ktorom užívatelia popisujú svoje stretnutia so smrťou. Vyzeralo to zaujímavo, dal som sa teda do čítania.

Najskôr vám niečo poviem o diagnóze, ktorá má pekné čísielko C 92.4 a skratku AML. Ešte pred pár rokmi mali ľudia z tejto diagnózy hrôzu a paniku. A nie len "obyčajný radový občania". Ako som sa dozvedel od onkológa MUDr. Kotoučka, znamenala smrť do 2 týždňov prevažne vnútorným krvácaním a to do mozgu. V zdravotvede z roku 1980 som sa dočítal, že na AML umrie pacient do niekoľkých týždňov alebo mesiacov a nemá žiadnej nádeje. Proste ho lekári len tak nechali ležať na lôžku, lebo nevedeli čo s ním. Treba dodať, že choroba sa prejaví až v záverečnej fáze (vo mne bola podľa odhadov asi mesiac pred hospitalizáciou). Prejavy sú jasné a jednoznačné - fialové flaky po celom tele a hlavne krvácanie z ďasien a nosa. To sprevádza vnútorné krvácanie, ktoré je nebadané.

Bol august 2005. Bolo leto, prázdniny, tešil som sa na nový školský rok na škole, ktorá ma baví (2.ročník štúdia histórie). Užíval som si leta, slniečka. Jedného dňa som išiel otcovi pomôcť odnieť do pivnice bedničku marhúľ alebo broskýň, čert sa v tom vyzná. Zrazu ako som ju tak niesol, ma premohla ohromná bolesť v rukách a neustávala. Išiel som s tým na pohotovosť na Kramáre s tým, že ma bolia ruky a urobili sa mi modriny. Na pohotovosti ma odbili, že to nič nie je a že si mam dať Fastum Gel a prejde to. Dva dni na to modrín pribúdalo - samé od seba. A potom to začalo. Začalo mi tiecť z nosa. Nezastaviteľne plno krvi. Keďže sa nedalo spať s tým, že mi zateká krv do žalúdka, išiel som za rodičmi o druhej v noci s prosbou, nech ma zavezú na pohotovosť v Ružinove. Tam ma lekárka sprdla, načo ju budíme s takou blbostou, dala mi tampón do nosa a poučila nás, že vôbec nevieme zastavovať krv. To bola noc z 24.8 na 25.8.

Ráno 25.8 mi nebolo práve najlepšie a celý deň som ležal. Napoludnie prišiel otec z roboty sa naobedovať a uvidel, že som celý krvavý, celý od krvi, brada, časná, paplón... Rodičia ma zobrali do Ružinova na ušno-nosno-krčné. Hoci som bol celý od krvi a stále mi tiekla, v oddelení ma nechceli prijať a tvrdo nás odkázali na štandardný postup - ísť dole na prijímacie oddelenie, čo znamenalo čakať tam medzi pacientmi v dlhom rade hodinu aj dve. V čase, keď išlo o sekundy! Mama však zastavila nejakého vyššie postaveného lekára, asi to bol primár alebo prednosta, neviem, bolo mi už tak zle, že som nevnímal, on povedal „Prijať!“ a prijatie išla za mňa vybaviť mama a mňa zobrali hneď na lôžko. Potom ma vyšetरोvali, bolo

poobede pol štvrtej a všetci chceli ísť domov, tak ma len tak odbili a dokonca ma presviedčali, že som sa pobil, kvôli tomu mám tie modriny! Zobrali mi krv a neviem akým zázrakom som mal normálne výsledky a tak som išiel pokojne spať. Vonkajšie krvácanie mi na ten deň zastavili, ale o vnútornom ešte nevedeli. Ráno, keď mi zobrali krv po vizite, nastala panika. Podľa výsledkov krvi zistili v labáku, že mám krvinky nad 10 000, myslím, že sa to meria v kubickom milimetri. Norma je 4-6000. Táto porucha sa nazýva leukocytóza a je ďalším príznakom leukémie. Okamžite začala panika - a samozrejme som sa najviac bál ja - veď mne bolo zle a ja som sa tu ocitol z ničoho nič. Uvedomte si, že som sa ocitol na takmer smrteľnom lôžku 3 dni potom, čo som si užíval prázdniny ako ktokoľvek z vás. Na ušnosno-krčnom nevedeli, čo so mnou. Viezli ma po chodbách nemocnice, kde som kedysi pracoval a aj ja takto viezol pacientov. Všetky tie vyšetrenia - sono, gastroenterológia len rozohrávali moju neistotu. Celý vyplašený a rozplakaný na lôžku som si hovoril: ja nechcem umrieť! Ja chcem ešte žiť! Som ešte mladý a mám tu ešte svoju úlohu! V ničom som sa nemýlil - ani že som v ohrození života - horror mortis - ani že tu mám ešte svoju úlohu. Uvedomte si, že som o tej chorobe nič nevedel predtým, možno len kusé správy! Konečne niekoho napadlo zavolať hematologickú. Zrazu sa začali všetci ponáhľať. To ma trochu ukludnilo a podarilo sa mi zavolať aj mamu a tetu, ktorá síce už nelieči, ale je vyštudovaná lekárka. Zrazu došla RZP - rýchla zdravotnícka pomoc - žltý sanitkári, ktorí zasahujú pri nehodách a pri bezprostrednom ohrození ľudského života - takže iní, ako klasickí sanitkári. Boli veľmi zlatí - týmto ich pozdravujem - a viezli ma s húkaním na Antolskú ulicu v Petržalke, kde sa nachádza hematologické oddelenie. Tam ma hospitalizovali a stretol som ľudí, ktorí mi doslova a dopísmena zachránili život - Dr. Kotouček a Dr. Nachtmanová... Od tety som sa nedávno dozvedel, že v ten deň - 26.8 2005 -jej povedali, že mi dávajú 12. hodín života a ak to náhodou prežijem, tak budem týždeň v ohrození života. Mne samozrejme nič nehovorili, aby ma nechytla panika. Ona okamžite pohnala mnohých ľudí, aby sa za mňa modlili a konali sa za mňa omše. Neviem, nakoľko veríte nadprirodzeným veciam medzi nebom a zemou, a o to mi ani nejde. Ale či to bolo šťastie, môj neustály boj alebo zásah zhora, jedno je isté - môžeme to nazvať ako zázrak.

V nemocnici som pobudol spolu od 26.8 - 29.9 - deň na meniny doma - 30.9 - 10.10 teda 44 dní, ak dobre počítam. Po 4 chemoterapiách, nespočetnom množstve infúzií, transfúzií, vpichov a obmedzení - čo sa týka pohybu medzi ľuďmi a jedenia, ktoré išlo ťažko kvôli spáleným slizniciam - vracania a horúčok som tu.

Dnes sa už dá zachrániť človek s kedysi asi najstrašnejšou diagnózou. Je to ale závisle od veku a jeho vôle žiť a prekonávať všetko s nesmiernou silou. Ja som navyše pri všetkých obmedzeniach ukončil 3. semester a ako to tak vyzerá, dokončím aj 4. Filozofická fakulta mi neuznala individuálne štúdium, ale s doktorom sme sa dohodli, že my to zvládneme! Momentálne sa nachádzam v stave remisie a od nálezu kostnej drene z 26.12 2005 nemám v tele žiadne nádorové bunky. Táto choroba ma stála ohromné množstvo fyzických a psychických síl a aj veľa peňazí. Ja som však tu a som na tom zdravotne výborne, pribral som, narástli mi super vlasy a môžem začať novú kvalitu života. Verím, že to stálo za to.⁶⁶

Po prečítaní príspevku som bol vcelku pozitívne naladený, akurát mi nešlo do hlavy, prečo sa v K-liste objavil až teraz, keď je datovaný k 04. 05. 2006. Až potom som si všimol na hornej lište Kybérie slová „R.I.P.⁶⁷ Kovo“. Keď sa na tomto mieste objaví spomínaný nápis a za ním ID užívateľa, môže to znamenať len jedinú vec. V tomto prípade, že Kovo už svoj boj dobojoval.

Simulakra

Mnoho ľudí spoznalo Kova tak ako ja – v priamej náväznosti na jeho smrť. Iní však jeho príbeh sledovali dlhšiu dobu. Kovo písal o svojich pocitoch, o priebehu terapie, Kybéria sa vždy dozvedela o tom, keď mu vypadali vlasy, aj keď mu zase narástli. Kovo tak povedal komunite mnoho o svojej chorobe, ale aj mnoho o sebe. Ľudia mu za to na oplátku písali slová podpory, ponúkali pomoc, útechu a vlastné skúsenosti, boli aj takí, čo sa ponúkli darovať vlastnú kostnú dreň či krv. Niektorí z nich to potom aj urobili.

Kovo bol výnimočný svojim príbehom. Inak sa však od iných obyvateľov Kybérie zas tak nelíšil – zakladal fóra, písal príspevky, K-čkoval keď súhlasil a flamoval⁶⁸, keď nie. Zanechával tak po sebe stopu, odtlačok svojej osobnosti, bol konzumentom aj producentom obsahu a nechával tak pre ostatných správu o svete tak, ako ho videl on. To bola vždy do istej miery súčasť Kybéria folklóru. S nutnou dávkou irónie to ilustruje príspevok s názvom „Typický deň typického Kyberčana“:

Kráča si po ulici, dajme tomu, že ho ošpliecha auto. Čo urobí, keď sa vráti domov?

Správne, zapne Kyberku!

⁶⁶ Kovačovič, Michal (2006): *Leukémia*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/2346472> (16.5.2008).

⁶⁷ R.I.P. – z anglického Rest In Peace – odpočívaj v pokoji.

A ako sa bude správať? Nuž, floodne, čo sa len dá.

Takže príklad.

Login

...

*Čo sa dnes stalo*⁶⁹: Ošpliechalo ma auto na ulici

Na čo som dnes prišiel: Že je nanič byť ošpliechaný autom na ulici

Teraz by som zo všetkého najradšej: Nebol ošpliechaný autom na ulici

Čo vás práve štvie?: Že ma ošpliechalo auto

Prečo je to tak a nie inak?: Prečo ošpliechalo to auto práve mňa?

Dočasné stavy tu a teraz: Ošpliechaný autom

Na čo práve myslíte: Ako ma ošpliechalo auto

Ďakujem Ďakuješ Ďakujeme: Ďakujem ty debil, že si ma ošpliechal v tom aute!

Hra na odkazy: Ty trtko v tom aute! Dávaj bacha, aby si ma nabudúce neošpliechal!

Vzkazy pro všechny: Nepoznáte niekto majiteľa auta BA-xxxxXX? Dnes ma ošpliechal a chcem mu vynadať!

Lyrics...: "Raindrops keep fallin on my head..."

hudba, ktorou práve posloucháte: Palo Habera - Auto ma ošpliechalo

Propeler, Cafe Verne (a iné podobné): Dnes nikam nejdem, auto ma ošpliechalo.

Denníky: Milý denníček. Dnes ma taký #@#! ošpliechal autom, to si nevieš predstaviť...

New Forum: Kedy vás naposledy ošpliechalo auto?

Pošta: To: XXXXX - Ty vole, dnes ma tak ošpliechalo auto!

...

Logout⁷⁰

Hoci je tento scenár predsa len trochu pritiahnutý za vlasy, faktom ostáva, že do databázy Kybérie denne pribudne asi 3500 príspevkov najrôznejšieho rozsahu a zamerania. Písmená, informácie, dáta – to je kyslík, ktorý živí srdce Kybérie.

Kybéria dnes

V súčasnosti má Kybéria takmer 3 milióny nód (príspevkov, fór, denníkov, článkov), jej populácia dosiahla počet 7500 užívateľov. O tom, že komunita skutočne

⁶⁸ flame – dlhšia výmena názorov v rámci diskusie, hádka

⁶⁹ Text v kurzíve sú názvy existujúcich fór na Kybérii.

⁷⁰ *Typický deň typického Kyberčana*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/1916288> (16.5.2008).

žije svedčí aj fakt, že sa každodenne prostredníctvom internej pošty odošle až 6500 e-mailov.⁷¹

Od prvých dní, keď boli nosnými témami domény boh, drogy, transhumanistická filozofia, veda a vysoké technológie sa toho mnoho zmenilo. Pribudlo množstvo menej odborných fór, z ktorých mnohé plnia čisto zábavnú funkciu, rozšíril sa tematický záber a zameranie webu. Dnes môžete nájsť v zákutiach mierne chaotickej siete najpestrejšiu paletu diskusných miestností: od fór venovaných atómovej energetike, kvantovej fyzike či umelej inteligencii cez kluby určené fotografom, dizajnérom či programátorom flashu až po diskusie o varení, sexe a masážach – to všetko je dnes Kybéria. Mnohí užívatelia však považujú tento posun za regres.

Kybéria sa zväčšila, a zväčšuje sa stále. A keďže je taká veľká, začína sa rozširovať, i keď radšej by som použila iné slovo: začína sa roztekať. Nie, nenadávam na to, že sa prihlasuje toľko nových ľudí. Ale všimla som si zopár dôležitých/neprijemných vecí.

Kvantita-rastie-na-úkor-kvality.

Zadefinujme si pomyselného usera Kybérie, entitu "Ubik" napríklad. Ubik príde do roboty, pustí comp, prečíta maily, pustí Kyberku. Keďže popri prezeraní Kybérie pracuje, nemá väčšinou veľa času/systémových prostriedkov [lebo ich vynakladá aj na iné činnosti] zamýšľať sa nad príspevkami do fór, ako napríklad Tomášovo evanjelium, čo je fórum o takých hustých veciach, že tam nik nepíše. Pri práci sa odreagováva návštevou ľahších fór, píše si poštu, dohaduje rande a podobne, normálna ľudská komunikácia. [ľahké fóra, tj. mám na mysli fóra, kam sa vkladajú obrázky, vtipy, offtopic, spomienky na leto, sexuálne zážitky, recepty]. Je to príjemné a užitočné a veselé a má to tak byť, sme ľudia, nie mysliace stroje.

A tu sa vynára prvý problém. Také malé zacyklenie, ktoré zatiaľ nikto verejne nerozcyklil. Kybéria bola totiž pri založení dosť odborný diskusný server, a tých zopár fór, ktoré slúžili na zábavu sa vyvíjalo pomalšie ako ostatné [na rozdiel od súčasného stavu], ktoré slúžia na výmenu informácií, fundovanú diskusiu. Debaty sa často rozvíjali celé dni, človek mal čas premýšľať nad tým, čo sa preberalo vo fóre aj doma a často sa dopremýšľal do zaujímavých sfér, ktoré potom pomohli v premýšľaní niekomu inému...[vzájomná interakcia vládne a čím hustejšia, tým lepšia] A čudovali by ste sa, ale v tých časoch som vážne nevedela, čo znamená

⁷¹ údaje z marca 2007.

skratka OT⁷² – ak to neviete ani vy, čo to čítate, tak je to buď dobre, alebo by ste na seba mali vyliat' kýbeľ liquid acidu, i keď tie uhly interpretácie a pohľadu sú nekonečné. Takisto vo fórach vládla neuveriteľná úcta a tolerancia, rešpekt bolo podľa mňa najpoužívanejšie slovo, nikto nikomu nenadával, aj keď mal iný názor, ani sa neurážal, ak reakcia niektorého člena na práve Ten.JEHO.Príspevok vyznela nelichotivo – vedel totiž, že urážky sem nepatria a že to vedia všetci. A aj sme sa o tom uistovali podchvíľou. No úplne ako v raji... [trochu možno prehánam, ale FAKT to tak nejako podobne bolo, tie pocity si pamätám, keď sme si egocentricky nepotrebovali vyvracať názory, ale snažili sme sa dozvedieť niečo o názore toho druhého].

Hm. No a potom to upadlo. Začalo nás byť veľa a to nakoniec viedlo k tomu, že táto atmosféra sa stratila niekde v mori bajtov starých príspevkov.⁷³

Či už je to pravda alebo nie, svedčí napísanie vyššie citovaného článku o jednej veci – užívatelia si k médiu vytvorili určitý vzťah a začalo im záležať na jeho ďalšom osude.

„Ťažko možno nájsť nejaké konvenčné kritérium dobrého webu, ktoré by Kybéria.sk spĺňala. Po prvom ani druhom pohľade na stránku vôbec nie je jasné, čo vlastne ponúka (na to musíte prejsť registráciou a to sa vám zďaleka nepodarí automaticky). Miniaturne biele (či zelené!) písmo na čiernom podklade sa ťažko číta, typografické zásady sú ignorované.

Napriek tomu má Kybéria niečo, o čo sa väčšina iných, akokoľvek krásnych stránok len pokúša: fungujúcu komunitu. Kybéria sa zviditeľnila počas kauzy hackerského útoku na Národný bezpečnostný úrad, do ktorej bol zapletený jej sesterský a dnes už nebohý server Hystéria.sk. Kybéria však nie je serverom pre hackerov, ale stránkou, kde sa prekvapujúco úspešne nachádzajú ľudia naladení na rovnakú vlnovú dĺžku - a jej produktom sú nielen mnohé partnerské páry, ale napríklad aj hudobné skupiny či občianske združenia.

Americkým komunitným hitom je MySpace a Kybéria by sa k nemu (s rizikom urážky všetkých jej návštevníkov) dala prirovnať, len tu vládne ešte očividnejšia neúcta k

⁷² OT – z anglického off topic – mimo témy.

⁷³ *Kyberia Netiquette*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/21909> (16.5.2008).

autoritám, väčšia voľnosť, vyššie IQ a ešte väčší neporiadok - skrátka, je to dokonalé pretvorenie myšlienky komunitného servera do slovenčiny,⁷⁴

píše sa v článku, ktorý vyšiel pri príležitosti ocenenia webu cenou denníka SME za celoživotné dielo. Substantíva ako chaos, neporiadok a komunita akoby už ku Kybérii neodvolateľne patrili.

„Dobrym príkladom toho, že webové lego predsa len môže fungovať aj v slovenskom provizóriu, je komunitná stránka Kyberia.sk. Pred rokmi vznikala ako malý web jedného autora, dnes živí aktívnu niekoľkotisícovú komunitu. Keďže oficiálne nie je zastrešená prevádzkovateľom, ktorý by sa o ňu staral, vysporiadala sa so spontánnym rastom po svojom: jej developermi sa stali niektorí používatelia. Kto má záujem a vie programovať, môže dorábať novú funkcionálnosť. Motiváciou môže byť napríklad možnosť vyskúšať si, ako veci v takom systéme vlastne fungujú. Je to hranie sa a skúmanie zároveň,“ vysvetľuje dôvody, prečo sa do podobnej iniciatívy zapojiť, jeden z programujúcich používateľov Kyberie. [...] Na rozdiel od Facebooku, pre ktorý sú dobrovoľní programátori skôr nadstavbou, Kybériu už niekoľko rokov udržuje iniciatíva používateľov pri živote. Zo spolupráce v konečnom dôsledku profitujú obe strany.⁷⁵

„Všetkých nás vnútorne napíňa to, že môžeme robiť pre niekoho dobrú vec, najmä na serveri, kde je zaregistrovaných približne 7000 užívateľov,“ hovorí Freezy. „Teší nás, že ľudia sú s tým systémom spokojní, a že tam vznikajú páriky, dokonca manželstvá.“

Jedno z možných tajomstiev úspešného fungovania naznačuje príspevok ID Jitkacl: „Pohodové a súdržné komunity vznikajú práve na otvorených serveroch, kde ľudia nie sú k ničomu zjavne tlačení a usmerňovaní. V podstate stačí len vedomie, že sa o server v dobrej vôli niekto stará. Dá sa to tiež vyjadriť slovami „Ľudia, nechovajte sa ako hovädá, inak to tu vypnem“.“

„Nie je to akoby si robil v nejakej firme, programuješ produkt a často nevidíš, komu sa dostane a či sú s ním ľudia spokojní. Tu vidíš, že áno – krásny pocit,“ dodáva Daniel Hromada.⁷⁶

⁷⁴ Bella, Tomáš (2007): Internetovým projektom roka je zzz.sk. *SME* 2006, online dokument prístupný na <http://pocitace.sme.sk/clanok.asp?cl=3509119> (16.5.2008).

⁷⁵ Vozárová, Eva (2007): *Ako si postaviť internet z lega*, online dokument prístupný na <http://medialne.etrend.sk/internet/clanok.php?clanok=3918> (16.5.2008).

⁷⁶ Kodoň, Lukáš - Trnka, Samo (2007): Sloboda, rovnosť a Kyberia.sk, *SME* 2007, online dokument prístupný na <http://pocitace.sme.sk/clanok.asp?cl=3584996> (16.5.2008).

A zdá sa, že Kyberčania si svoje netradičné médium skutočne vážia. Píšu príspevky, v ktorých hodnotia uplynulý čas, upozorňujú na veci, ktoré by sa podľa nich mali zmeniť, bilancujú. Kybéria sa často stáva témou dlhosiahlych hovorov pri stretnutiach v reáli. A keď už sa náhodou nie je o čom baviť, rozoberá sa K-list.

O to, že si mnohí k médiu a komunite okolo nej združenej vytvorili vreľú ba až intímny vzťah, svedčí aj jedna z funkcionalít systému, tzv. Lock_OUT. Slúži pre chvíle, keď už je človek „prekybčený“, tj buď má Kybérie na nejaký čas dosť, alebo jednoducho potrebuje nahnať čas niekde inde. Vtedy si nastaví časový zámok a na nejakú dobu si proste prístup na Kybériu zakáže. Táto funkcia sa hojne využíva – napríklad u študentov počas skúškového, ale aj u ľudí, ktorí majú pocit, že im Kybéria požiera moc času a že im začína hroziť závislosť. Vo všeobecnosti ale hodnotia svoj virtuálny domov pozitívne.

„Kybéria spíňa strašne veľa funkcií,“ hovorí ID Flyinghigh. „Je to útočisko, miesto, kde človek nájde priateľov, informácie, pomoc. Keď som šťastná, tak sa o to delím na Kybérii. Keď som smutná, tak sa o to delím tiež a vždy sa nájde niekto, kto ma podporí a život ide lepšie. Prostredníctvom Kybérie som objavila mnoho veľmi cenných informácií, ktoré by som nikde v reálnom svete len tak nenašla. Najúžasnejšie na Kybérii je to, že to nie je len server - nejaký anonymný internetový svet. Kybéria je realita. Sú to pre mňa ľudia, priatelia, ktorých poznám ako fyzické osoby. Viem, ako vyzerajú, ako sa správajú, ako komunikujú. Našla som tu ľudí, ktorých som poznala už predtým, ale spoznala som tu aj kopec nových skvelých ľudí, ktorých by som nikde náhodou asi nestretla a za možnosť ich poznať som vďačná.“

Howard Rheingold, člen jednej z prvých virtuálnych komunít s názvom WELL vo svojej knihe napísal „...Premýšľam o kyberpriestore ako spoločenskej Petriho miske, Sieti ako agarovom médiu a virtuálnych komunitách, vo všetkej svojej pestrosti, ako o kolóniách mikroorganizmov, ktoré v Petriho miskách rastú.“⁷⁷ Kybéria do tejto definície zapadá takmer dokonale. Vznikla a vyvíja sa celkom neplánovane a organicky živená časom a energiou ľudí, ktorým nie je ľahostajná. Jej idealistické korene, dôraz na medziľudskú komunikáciu a komunitný charakter sú pripomienkou toho, že Internet bol a stále je viac než iba nástroj e-commerce.

⁷⁷ Rheingold, Howard (1994): *The virtual community: Homesteading on the electronic frontier*. New York, Harper Perennial, s. 6.

Záver

Za ústrednú tému práce, na ktorej konci teraz stojíme, som si zvolil problematiku, ktorá má z pozície svojho spoločenského dopadu, ale i pohľadu filozofického vskutku nadčasovú relevanciu. V centre môjho záujmu sa ocitla úloha technológie v ľudskom spoločenstve, ale i v živote každého jednotlivého človeka.

V úvodnej eseji tejto práce som sa pokúsil osvetliť svoj pohľad na postavenie technológie v našej spoločnosti a jej vplyv na podstatné premeny v jej dejinách. Som toho názoru, že človek a technológia sú fenomény natoľko prepletené, že ich nemožno skúmať oddelene. Vývoj prvotných kamenných technológií viedol u človeka k vývoju jemných taktilných schopností a následnému nárastu mozgovej kapacity, čo v konečnom dôsledku umožnilo o dva milióny rokov neskôr Descartovi formulovať výrok „Ego cogito, ergo sum.“ Technológie teda od počiatku formovali človeka a dejiny jeho druhu a sú v nás a našej kultúre natoľko zakorenené, že akékoľvek úvahy o ich opustení sú len snom a utópiou. Aj preto považujem prebiehajúcu diskusiu medzi technooptimistickým a technopesimistickým táborom za irelevantnú. Otázka, ktorú si musíme dnes klásť, nie je či, ale ako je potrebné implementovať technológiu tak, aby poslúžila záujmom celku.

Z pozície študenta mediálnych štúdií som sa ďalej rozhodol zamerať na užší výsek spomínanej problematiky – na technológie komunikačné, respektíve médiá, ktoré komunikácii slúžia. V oblasti implementácie médií v rámci spoločnosti a ich vplyve na jej následný vývoj a premeny existujú v súčasnosti v podstate dva hlavné názorové prúdy. Prvý z nich, reprezentovaný Marshallom McLuhanom a jeho výrokom „*S príchodom každej novej technológie sa nemení iba obsah, ale celá konštrukcia obrazu*“⁷⁸ tvrdí, že každé nové médium so sebou prináša fundamentálnu zmenu spoločnosti a jej vnímania reality. Osobne sa prikláňam skôr k druhému táboru mäkkých technodeterministov, ktorí tvrdia, že potenciál k zmene v novom médiu obsiahnutý je, nemusí sa však nutne aktualizovať, respektíve: môže sa aktualizovať rôznymi spôsobmi. Domnievam sa taktiež, že procesy prebiehajúce v súčasnosti sú a budú do značnej miery určované nastupujúcou nadvládou novej vlny tzv. digitálnych médií a informačných technológií. Pritom je však potrebné si uvedomiť, že tak ako industriálna revolúcia otvorila cestu k produkcii zbraní, ktoré

⁷⁸ McLuhan, Eric - Zingrone, Frank (1997): *Essential McLuhan*. New York, Routledge. s. 273.

umožnili zabíjať s nevídanou efektivitou, na diaľku a neosobne (a prispela tak výrazným spôsobom k hrôzám oboch svetových vojen), môže sa i v súčasnosti prebiehajúca informačná revolúcia stočiť smerom, ktorý bude mať pre spoločnosť fatálne dôsledky. Jedným z mnohých varovných faktov, ktoré v tejto súvislosti stoja za zmienku, je napríklad ten, že v meste Londýn je v súčasnosti umiestnených až pol milióna kamier – každý návštevník centra je tak za deň nafilmovaný približne 300 krát.⁷⁹ Nové informačné technológie a dnes už v podstate neobmedzené archivačné kapacity umožňujú také možnosti monitorovania občanov, o akých by aj Orwellov Veľký Brat mohol len snívať. I preto je potrebné hľadať spôsoby a mechanizmy, akými je možné digitálne technológie aplikovať opačným spôsobom - v prospech spoločnosti a jednotlivca.

Že informačné technológie tento potenciál majú, som sa pokúsil ilustrovať na dvoch prípadových štúdiách zachytávajúcich vznik a vývoj dvoch spoločenstiev, v ktorých práve digitálna technológia zohrala kľúčovú rolu.

Prvá z nich – Hystéria.sk začala ako obyčajný web zaoberajúci sa prevažne počítačovou bezpečnosťou, hackerskými útokmi ale aj obranou proti nim. Táto tematika začala priťahovať špecifický druh ľudí, týmto však nestačilo o technologických novinkách iba čítať, cítili potrebu sa k nim aj vyjadrovať, viesť medzi sebou diskusiu. Naprogramovaním prvého diskusného boardu tak bola vytvorená základňa medziludskej komunikácie, bol utvorený kanál umožňujúci záujemcom interagovať a utužovať tak vzájomné väzby. Toto v konečnom dôsledku viedlo k vzniku komunity, ktorá fungovala na báze vlastných pravidiel (ktoré by sa dali najskôr stručne zhrnúť v jedinom bode: „žiadne pravidlá“) a ktorá si v priebehu svojej existencie vytvorila isté subkultúrne črty.

Druhá zo sledovaných komunit vznikla taktiež ako zhhluk ľudí, ktorí sa začali točiť okolo webovej stránky Kýberia.sk venovanej transhumanistickej filozofii a vyšším technológiám. Podobne ako u Hystérie šlo o prirodzený a do značnej miery organický vývoj, statická webová stránka sa zmenila na dynamickú potom, ako bola prostredníctvom diskusií a užívateľských účtov právomoc tvorby obsahu rozšírená aj na ostatných návštevníkov. Podobne ako Hystéria bola aj Kybéria na počiatku úzko odborným diskusným serverom. S novými členmi však pribúdali aj nové podnety a témy, tie zase spätne priťahli iný druh ľudí – takto sa strom Kybérie postupne

⁷⁹ Dvorský, Ivan (2008): Nazí a pod dozorem. *Respekt* 22 / 2008. online dokument prístupný na <http://www.respekt.cz/clanek.php?fIDCLANKU=1198&fIDROCNIKU=2008&mid=0> (16.5.2008).

rozkošateľoval. Z pôvodných pár desiatok užívateľov v roku 2002 sa cez 3500 obyvateľov v roku 2004 komunita postupne rozrástla až na súčasných 7500 ľudí.

Hoci bol tento vývoj do istej miery špecifický a v príbehu Hystérie nemal obdobu, dajú sa v zákonitostiach vývoja oboch komunít nájsť iné výrazné styčné body a podobnosti. Tieto podľa môjho názoru úzko súvisia s faktom, že obe komunity vznikli vďaka rovnakému médiu – Internetu a je možné ich do istej miery charakterizovať ako atribúty jemu vlastné.

Prvým z týchto styčných bodov medzi obidvoma servermi je úplná absencia akejkoľvek regulácie. Tak Hystéria ako aj Kybéria nemala nikdy komerčné ambície, vlastníka a teda ani centrálnu autoritu. Na žiadnom z webov neboli nikdy zavedené pravidlá správania sa, na správe vecí verejných sa vždy podieľali samotní užívatelia na základe príležitosti a vlastnej iniciatívy. Pokiaľ bola na komunitu vyvinutá snaha o presadenie autority zvonka, jej členovia sa týmto tlakom aktívne bránili (viď kauza Dastych či NBÚ). V tomto prípade je možné tendencie k deregulácii a decentralizácii vnímať ako dôsledok skúsenosti s médiom, v prostredí ktorého komunita rástla a ktoré je vo svojej podstate tiež decentralizovanou sieťou bez reálne aplikovateľnej autority.

Za druhé je možné u nového digitálneho média pozorovať istý potenciál k vytváraniu pocitu blízkosti. Najtypickejším príkladom prejavu tohto potenciálu je existencia stretnutí, tzv. sessions, ktoré sú vyústením pocitu blízkosti a súznenia a vyjadrením potreby rozšíriť blízkosť virtuálnu o blízkosť fyzickú. Inými príkladmi spomínaného sú vyjadrenia členov komunity typu „je jeden z nás“ či samotný fakt existencie pojmu „Kyberčan“. „V reálnom živote možno veľa spoločného nemáme, ale v tomto kyberpriestore sme na jednej lodi,“ hovorí jeden z obyvateľov Kybérie s prezývkou Poly.g. Jednou z najkrajších praktických ilustrácií tejto blízkosti je príbeh, v ktorom mladý chlapec hospitalizovaný na Antolskej s diagnózou leukémie dostane krv od celkom neznámeho človeka len preto, že manželka tohto človeka používa rovnaké médium.⁸⁰ „Návrat k rezonancii ako k fyzickej základni bytia presadzuje teraz veda a uskutočňuje ho okamžitou sústavou elektrických obvodov,“⁸¹ hovorí McLuhan o nových médiách a ich potenciáli k vzniku rezonančných väzieb medzi ľuďmi. V súvislosti s novými médiami a premenami, ktoré podnecujú, hovorí aj

⁸⁰ Užívateľka s prezývkou Sju sa rozhodla darovať Kovovi krv po tom, čo sa o jeho chorobe dozvedela z jeho fóra, keďže však nemala v poriadku krvný obraz, stal sa darcom nakoniec jej manžel.

o skracovaní, vymiest'ovaní, o konci vzdialenosti. Chcem spolu s ním veriť, že koniec vzdialenosti znamená zároveň začiatok blízkosti.

Ďalšou spoločnou črtou, ktorá je badateľná u obyvateľov oboch virtuálnych priestorov je fakt, že interakcia prostredníctvom počítača a siete do značnej miery mení ich vnímanie reality. Posilňuje v nich isté preferencie, mení ich pohľad na určité témy, dokonca v nich prebúdzá špecifický zmysel pre humor. „Počítač zmenil môj život, moje myslenie, môj postoj a hodnoty,“ vystihuje túto premenu jeden z Kyberčanov⁸². Vplyvom informačnej technológie dochádza u človeka k zmene vnímania hodnoty informácie. Tá je hodná toho, aby kvôli nej človek riskoval konfrontáciu so štátnou mocou, kvôli nej sa oplatí prehrabávať v smetných košoch či liezť po strechách budov. Ideálnym prostriedkom k získavaniu informácií je diskusia. To si uvedomujú už prví návštevníci vtedy ešte statických stránok, keď žiadajú priestor na rozhovor, miesto, kde by sa mohli obohatiť o znalosti iných a poskytnúť zas k dobru svoje vlastné vedomosti. V komunite je teda citeľný dopyt po informáciách – čím pestrejších, tým lepšie. „Zaujímá nás život v jeho pestrosti a rozmanitosti, zaujímajú nás kultúrne, spoločenské a informačné okraje. Zaujímajú nás alternatívy, možnosti, zvláštnosti, odchýlky, ostrovy pozitívnej deviácie, všetky možné spôsoby vykročenia z davu,“ píše sa na Kybérii. O hodnote, akú má informácia pre hackerskú komunitu Hystérie snáď ani netreba rozprávať. Tento posun vo vnímaní reality môže mať väčší význam, než sa zdá. Ak totiž súhlasíme so sociálnymi konštruktivistami, že naša realita je sociálne podmienená, musíme súhlasiť aj s tým, že zmenou vnímania reality môžeme zmeniť i realitu samotnú.

Posledným významným posunom, ktorý u svojich užívateľov nové digitálne médium vyvoláva, je posun v ich užívateľských návykoch. Zatiaľ čo u médií masových bol človek odsúdený k pasívnej konzumácii obsahu, u média typu Kybérie či Hystérie sa sám stáva jeho producentom. Tu by som sa opäť rád vrátil k príbehu s požiarom v chemickej továrni Matador. Je signifikantné, že obom odvážlivkyňam nestačilo, že získali informácie z prvej ruky. Cítili potrebu poslať tieto informácie ďalej. Internet akoby v človeku prebúdzal autora. Domnievam sa, že tu vzniká nové paradigma: Každý človek má možnosť podať svedectvo o reále, nové médium poskytuje nekonečné množstvo kanálov a dáva tak priestor neobmedzenému

⁸¹ McLuhan, Marshall H. (2000): *Postoje a podvody manažerské minulosti*. In: *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno, Jota. s. 87.

⁸² ID AmiBOY

množstvu interpretácií udalostí a dojmov. Každý človek sa stáva kanálom, ktorý prijíma vstupy a po prefiltrovaní a spracovaní ich posiela ďalej. Takýmto spôsobom môže vzniknúť nekonečné množstvo popisov reality – postmoderný sen. Tieto informácie pritom ostávajú v sieti uložené pre budúcnosť a uchovávajú tak okrem faktických údajov aj esenciu osobnosti pisateľa, jeho simulakrum. „Nechávame stopy, za sebou, všade,“ píše ID Tigree. „O pár rokov, možno o desať, možno o dvadsať, náš potomok prelezie sieť a nájde všetky príspevky, fotky, smútky, aj také, ktoré nikdy nechceme, aby náš prípadný potomok videl, aby videl niekto, na koho sme vôbec nepomysleli, keď sme vec na sieť vešali. Stopy v budúcnosti nechávame dnes.“ Takýto košatý obraz reality vnímam hlboko pozitívne. Je totiž zárukou proti návratu totality jedinej pravdy a s ňou súvisiacej manipulácie vedomia. Dejiny už viac nebudú písať víťazi. Dejiny budeme písať my všetci.

Na základe vyššie uvedeného sa domnievam, že nové informačné technológie, obzvlášť potom Internet v sebe majú prísľub stať sa ideálnym nástrojom šírenia postmoderného myslenia. Ich dôraz na decentralizáciu, sociálnu zodpovednosť ako priamy dôsledok blízkosti ako i mnohosť v prijímaní a produkcii obsahov je potenciálnou cestou smerujúcou k rekonštrukcii občianskej spoločnosti a globálnej rezonancii.

Anotácia:

Táto práca sa zaoberá problematikou nových médií a ich potenciálom k spoločenskej zmene. Práca pozostáva z troch častí. V prvej z nich sa autor snaží problematiku vymedziť v rámci kontextu technooptimistickej a technopesimistickej debaty a zaujať v nej svoje stanovisko, v zvyšných dvoch sa potom svoje argumenty snaží doložiť na príkladoch dvoch prípadových štúdií. V prípade oboch štúdií ide o mikrospoločenstvá – komunity, pri ktorých zrode a vývoji zohrala kľúčovú úlohu informačná technológia, ktorá je v centre súčasného záujmu mediálnych teoretikov – Internet.

Hystéria.sk bola diskusným serverom, ktorý v období rokov 1998 - 2006 združovala početnú hackerskú komunitu. Jej fungovanie bolo úzko naviazané na využívanie sledovaného média a viedlo u členov k vytvoreniu špecifických návykov a subkultúrnych prvkov. Kybéria.sk je komunitným diskusným webom bez užšieho zamerania združujúcim v súčasnosti asi 7 500 užívateľov. Jej komunitný charakter vyplýva zo zdieľania spoločného virtuálneho prostredia tvoreného fórami, článkami a osobnými denníkmi. Hoci oba fenomény fungovali istú dobu viac menej oddelene, existovali medzi nimi silné podobnosti ktoré nakoniec viedli k zblíženiu oboch komunit a ich následnému prepojeniu. Tieto podobnosti zahrňovali: decentralizovaný charakter vyplývajúci z nedôvery k autoritám, komunitný charakter charakterizovaný pocitom blízkosti a samotné zameranie oboch serverov, ktoré zahrňovalo voľnú distribúciu informácií medzi užívateľmi.

O pozitívnom charaktere týchto atribútov a ich možnom prínose pri ďalšom vývoji spoločnosti sa autor snaží čitateľa presvedčiť v závere práce.

Summary:

This work is dealing with the issue of new media and their capability to push ahead changes in society. It consists of three basic parts. The main effort of the first part is to situate the issue within the context of the technooptimistic and the technopessimistic debate, the other two parts are basically case studies, which are supposed to support the arguments of the author. The subject of both of these studies are communities, which came to existence in close connection with the proliferation of the new information technology called the Internet.

Hysteria.sk has been a discussion server, which became a home for a numerous hacker community during the period of 1998 – 2006. The everyday life of the community was strongly influenced by the usage of Internet and computers and led to the prominence of specific behavior patterns and subcultural elements. Kyberia.sk is a community website with a current population of 7 500 users. Its community character is gained by a shared experience in a common virtual environment. Even though both of these servers are basically alone standing phenomena, they have some strong similarities: stress on decentralization, their community character (cohesiveness) and free flow of information between users.

At the very end of the work the author claims these characteristics to have the capability to change (in a good way) the evolution of the society.

Použité zdroje:

Adamovič, Ivan (1997): Hackeri jsou svyně! (czert). *Živel*, č. 8.

Aronowitz, Stanley - Menser, Michael (1996): *On Cultural Studies, Science, and Technology*. In: *Technoscience and Cyberculture*. New York, Routledge.

Bella, Tomáš (2007): Internetovým projektem roka je zzz.sk. *SME* 2006, online dokument přístupný na <http://pocitace.sme.sk/clanok.asp?cl=3509119> (16.5.2008).

Blecha, Ivan (1995): *Filosofický slovník*. Olomouc, FIN.

Budil, Ivo. T. (1995): *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha, Triton.

Castells, Manuel (1998): *End of Millennium, The Information Age: Economy, Society and Culture*, Vol. III. Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell.

Dvorský, Ivan (2008): Nazí a pod dozorem. *Respekt* 22 / 2008. online dokument přístupný na <http://www.respekt.cz/clanek.php?fidCLANKU=1198&fidROCNIKU=2008&mid=0> (16.5.2008).

Felsenstein, Lee: *How Community Memory Came to Be, Part 1*, online dokument přístupný na <http://oldeee.see.ed.ac.uk/online/internaut/internaut-01/comm.html> (16.5.2008)

Hromada, Daniel (2002): *Kyberia.sk syntax*, online dokument přístupný na <http://kyberia.sk/id/21836> (16.5.2008).

Hromada, Daniel (2004): *About hysteria*, online dokument přístupný na <http://kyberia.sk/id/569413> (16.5.2008).

Janda, Jan (2003): *Po stopách česko-slovenských Hackerů*, online dokument přístupný na <http://www.sweb.cz/neknihy/hackeri.zip> (16.5.2008).

Kodoň, Lukáš - Trnka, Samo (2007): Sloboda, rovnosť a Kyberia.sk, *SME 2007*, online dokument prístupný na <http://pocitace.sme.sk/clanok.asp?cl=3584996> (16.5.2008).

Kovačovič, Michal (2006): *Leukémia*, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/2346472> (16.5.2008).

Levy, Steven (2001): *Hackers: Heroes of the computer revolution*. New York, Penguin Books.

Lyotard, Jean F. (1992): *The postmodern condition : a report on knowledge*. Manchester, Manchester University Press.

Mackay, H. (2001): *Theories of the Information Society*. In: *Investigating the Information Society*. London, Routledge .

McLuhan, Marshall H. (2000): *Gutenbergova galaxie*. In: *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno, Jota.

Exupéry, Antoine de S. (1984): *Citadela*. Praha, Vyšehrad.

McLuhan, Marshall H. (2000): *Postoje a podvody manažerské minulosti*. In: *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno, Jota.

McLuhan, Marshall H. (2000): *Zákony médií*. In: *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno, Jota.

McLuhan, Eric - Zingrone, Frank (1997): *Essential McLuhan*. New York, Routledge.

Medawar, Sir Peter B. (1973): *What's Human about Man is His Technology*. The Smithsonian 4. no 2.

Parker, Jo E. (2001): *Socrates on Technology*. In: *LiberalArtsOnline Vol. 1, No. 3*, online dokument prístupný na

http://liberalarts.wabash.edu/cila/home.cfm?news_id=1452 (15.5.2006).

Pavel, Marián (2006): Hackeri prenikli do počítačov NBÚ, *SME* 2006, online dokument prístupný na <http://www.sme.sk/c/2691298/Hackeri-prenikli-do-pocitacov-NBU.html> (16.5.2008).

Pavel, Marián (2006): Stíhaní budú hackeri, nie NBÚ, *SME* 2006, online dokument prístupný na <http://www.sme.sk/c/2692844/stihani-budu-hackeri-nie-nbu.html> (16.5.2008).

Pikus, Miro (1998): *Folklor*, online dokument prístupný na <http://hysteria.sk/folklor/> (15.5.2008).

Pikus, Miro (1998): Intro. *Prielom #1*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/1/> (15.5.2008).

Pikus, Miro (1998): Intro. *Prielom #21*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/21/> (15.5.2008).

Pikus, Miro (1998): Intro. *Prielom #4*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/4/> (15.5.2008).

Pikus, Miro (2002): Intro. *Prielom #18*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/18/> (15.5.2008).

Rheingold, Howard (1994): *The virtual community: Homesteading on the electronic frontier*. New York, Harper Perennial

Ritomský, Matúš (2004): *Je našou povinnosťou milovať všetky formy inteligencie*, online dokument prístupný na <http://www.kruhzivota.sk/?page=clanky&node=243&> (16.5.2008).

Rorty, Richard (2000): *Filozofia a zrkadlo prírody*. Bratislava, Kalligram.

Slatem, Steven (1999): Description of CzERT Web hacks - Czech Republic. *Business Intelligence Report - Czech republic edition*, online dokument prístupný na <http://hysteria.sk/folklor/19990208-z8km.pdf> (16.5.2008).

Soukup, Václav (2004): *Dějiny antropologie*. Praha, Karolinum.

Šípek, Jan (1998): Reportáž z cZert session. *Prielom #3*, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/3/> (15.5.2008).

Vozárová, Eva (2007): *Ako si postaviť internet z lega*, online dokument prístupný na <http://medialne.etrend.sk/internet/clanok.php?clanok=3918> (16.5.2008).

Zasmeta, Daniel (1997): Kriminalista chytá darebáky počítačom. *Mladá Fronta DNES* 1997, R. 8, č. 242.

Hackeri sú zločinci, tvrdí Spišiak, *SME* 2006, online dokument prístupný na <http://www.sme.sk/c/2820518/hackeri-su-zlocinci-tvrdi-spisiak.html> (16.5.2008).

Historical & Statistical Bureau of Kyberia, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/64823/> (16.5.2008).

Intro. In: Prielom #16, online dokument prístupný na <http://www.hysteria.sk/prielom/16/> (15.5.2008).

Kyberia Netiquette, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/21909> (16.5.2008).

Narodny Bezpecnostny Urad pwn3d, online dokument prístupný na <http://blackhole.sk/node/442> (16.5.2008).

Polícia údajne kvôli útoku na NBÚ zhabala server Hysteria.sk, *SME* 2006, online dokument prístupný na <http://www.sme.sk/c/2815025/policia-udajne-kvoli-utoku-na-nbu-zhabala-server-hysteriask.html> (16.5.2008).

Register, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/31> (16.5.2008).

Spank magazine: *April, 2000 interview*, online dokument prístupný na <http://www.mud.co.uk/richard/int0400.htm> (16.5.2008)

Typický deň typického Kyberčana, online dokument prístupný na <http://kyberia.sk/id/1916288> (16.5.2008)

Menný register

Bey, Hakim 38
Castells, Manuel 11, 15
Dastych, Jiří 4, 27, 28, 29, 30, 57
De Broglie, Louis 12
Descartes, Rene 55
Exupéry, Antoine de S. 16
Freezy 54
Goldschmidt, Ivan 42
Gudrun 40
Heidegger, Martin 11
Hromada, Daniel 22, 32, 34, 35, 36,
37, 38, 39, 40, 41, 47, 54
Janda, Jan 21
Kaliňák, Róbert 46
Kovačovič, Michal 4, 47, 50
Kuhn, Thomas Samuel 12
Leary, Timothy 36
Mandelbrot, Benoit 12
Maniac 31
McLuhan, Marshall 11, 55, 57
Medawar, Peter 10
More, Max 36
Negroponte, Nicholas 23
Orwell, George 56
Pajkus 4, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24,
25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 35, 41, 45,
46, 47,
Peter Samson 6
Quittnera, Joshua 23
Rheingold, Howard 55
Rorty, Richard 13
Sokrates 11
Spišiak, Jaroslav 46
Stall, Michelle 23
Tripper 38
White, Leslie 10
Zix 45

Vecný register

- Australopithecus 9, 10
 BSE 15
 Čína 15
 človek 7, 8, 9, 10, 15, 16, 22, 27, 28,
 30, 36, 38, 40, 50, 52, 56, 58, 59, 60
 diár 8
 ENIAC 13
 fraktál 12
 GPRS 8
 GPS 8
 gsm 8
 hacker 6, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27,
 28, 30, 35, 36, 42, 45, 46, 47, 53
 handheld 8
 hominid 10
 Homo erectus 9
 Homo habilis 9, 10
 Homo sapiens neandertalis 9
 Homo sapiens sapiens 9
 Hystéria 7, 18, 19, 21, 22, 23, 28, 29,
 30, 31, 32, 35, 37, 41, 45, 46, 47, 53,
 57, 58, 59, 61
 IBM 13
 komunita 4, 6, 7, 24, 30, 31, 32, 39, 40,
 41, 42, 46, 47, 50, 53, 54, 57, 58, 59
 kultúra 10, 11, 13, 30, 56
 Kybéria 7, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40,
 41, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54,
 55, 57, 58, 59
 kyberkultúra 24, 36
 Mark I 13
 modem 8, 14, 19, 28, 35,
 notebook 8
 pcmcia 8
 počítač 6, 8, 13, 14, 18, 19, 20, 22, 23,
 24, 25, 26, 27, 28, 29, 34, 35, 42, 44,
 56, 58
 siet 8, 14, 19, 23, 24, 28, 42, 44, 52,
 55, 59, 60
 Slovensko 6, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 29,
 30, 38
 technológia 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14,
 15, 19, 21, 22, 29, 31, 35, 36, 51, 56,
 57, 58, 59
 telefón 8
 Texas 19, 20, 21
 USA 6, 15